

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 2 Febr.

1958 Pris 1 krona

Status

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvas in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5. Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

KLOSTERS FABRIKER K/B JÖNKÖPING

Tillverkning av takpapp

Aktiebolaget PETTERSSON & TISELL

Kinnahult

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Väduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

J. HEDMANS Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-,

Emballagetryck m. m.

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 228 92

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgat. 9, Box 251 Telefon 144 99
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodslege-
ringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT

Kontrollmärke
lagligen skyddat

21:a årg.

Nr 2 - febr. 1958

Ansvarig utg.: EINAR HILLER

Redaktör: ÅKE ROOS

Ägare:

De Lungsjukas Riksförbund

REDAKTION:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgiron 95 00 11.

Prenumerationspris:

Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

Annonspriser:

Omslagets sista sida 500:—

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,

1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm.

90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

SJUKKASSE-BYRÅKRATI	5
(pressklipp)	
NERVÖSA SJUKDOMAR	6
OM VIRUSFORSKNING	8
AUTOMATIONEN	10
17 MILJ. FLYKTINGAR	14
HJÄRTSJUKDOMARNA	16
SPEGELN	20
(novell av Ove Ekelund)	
SHANKARS FJÄRDE HUSTRU	22
(novell av K. B. Vaid)	
SOM ATT BLÅSA LJUD I GRÄS 24	
(novell av N.-O. Andersson)	
VAR FINNS ÄVENTYRET?	28
SCHACK	31
BILDKRYSS	32

Många upprörande brister vidlåder Söderby sjukhus

Sedan flera år tillbaka har en genomgripande modernisering av Söderby sjukhus (Stockholms stads sanatorium) varit behövlig, men av olika anledningar har arbetet gång på gång skjutits på framtiden.

De Lungsjukas Riksförbund, Centralföreningen för lungsjuka i Stockholm och Patientföreningen vid Söderby sjukhus har nu uppvakttat Stockholms finansborgarråd Erik Huss om bristerna på Söderby. I "uppvaktnings-skrivelsen", som är riktad till stadsfullmäktige, heter det bl. a.:

"Söderby sjukhus är en gammal anläggning, snart 50 år, tillkommet under en tid, då tuberkulosvården och behandlingsmetoden var av helt annan karaktär än nu. När sjukhuset uppfördes fanns inte kemopreparaten och lungkirurgin. Vidare förekom icke sjukgymnastik och sysselsättningsterapi. Allt detta har revolutionerat tuberkulosvården, men de lokala förutsättningarna är desamma, enda undantaget är ombyggnaden av ekonomilokalerna under åren 1949—1955.

Behandlingsavdelningen måste utbyggas med större och moderna operationssalar, som svarar mot utvecklingen på lungkirurgins område. Allt bör göras för att öka operationskapaciteten. Under nuvarande förhållanden är väntetiden för patienten lång och i vissa fall deprimerande.

Den nuvarande disponeringen av sjukavdelningarna hindrar full effekt av det medicinska och kliniska arbetet. Endast två smårum finnes tillgängliga på varje avdelning, vilket gör att operationsfallen alltför tidigt måste överflyttas till stor sal.

Operationsfallen ökar i stort antal varje år. Antalet smårum är detsamma, varför förhållandena i detta hänseende är helt enkelt olidliga. Behovet av smårum framgick med all tydlighet under den paratyfus-epidemi som drabbade Söderby sjukhus våren 1957. Hade det funnits ett större antal smårum, där de misstänkta fallen isolerats i väntan på diagnos, skulle sjukdomen säkerligen icke fått den spridning, som den fick.

Sysselsättningsterapi, vilken kompletterar den övriga vården, är i starkt behov av nya och ändamålsenliga lokaler. Vårdtiden är — trots alla framsteg — fortfarande lång, varför sysselsättningsterapi är av stor betydelse.

Vid besök av Stadskollegiet år 1944 på Söderby sjukhus utlovades att sjukhuset inom ett år skulle erhålla matsal för uppevarande patienter, men ännu — tretton år senare — tvingas dessa att intaga måltiderna i sjukhuskorridorerna på grund av avsaknaden av sådan matsal. Sjukhuskorridorerna är minst av allt lämpade såsom matsalar. Måltiderna störes ofta av transporter av nyopererade med hela attiraljen av blodgivarflaska, syrgastub etc. och inte så sällan förekommer att sjuka rekvirerar bäcken eller handtoalett som sedan utbäres mitt under måltiden.

I sammanhang med frågan om matsal kan påpekas att varmmatvagnar ännu saknas, vilket gör, att varma rätter oftast serveras kalla eller kylslagna.

Toaletterna befinner sig i ett sorgligt skick och är till antalet alldeles för få, två toaletter per trettiosex patienter. Medicinen PAS med-

"Snålheten bedrar visheten"

Under ovanstående rubrik skriver Morgon-Tidningen följande om missförhållandena vid Söderby sjukhus:

"För ett par år sedan belyste Morgon-Tidningen i ett stort reportage missförhållandena ute på Söderby sjukhus. Dessa var i många avseenden så groteska, att själva ofentliggörandet av dem borde ha lett till ett snabbt ingripande från de för stadens sjukhusvård ansvariga myndigheternas sida. Men de maktägande har inte gjort sig någon brådska. Det framgick av den skarpa vidräkning som Hans Karlsson (s) höll under statbehandlingen i fullmäktige och det har nu ytterligare blivit styrkt genom den uppvaktning, som Söderby patientförening och De Lungsjukas Riksförbund gjorde för finansborgarrådet Huss i går. Den redovisning av situationen som de uppvaktande organisationerna lämnade hr Huss visar att praktiskt taget ingenting utträttats.

Även om Söderbys om- och tillbyggnad aktualiserats, har flera av de tidigare påtalade bristerna med lite god vilja kunnat avhjälpas. Det är ju djupt otillfredsställande att relativt nyopererade patienter skall behöva nyttja toaletter som saknar ordentliga ventilationsanordningar.

för ofta diarré, varför köbildning utanför toaletterna ej är ovanligt."

Skrivelsen utmynnar i en hemställan att sådana åtgärder vidtages att en omedelbar restauration av sjukhuset kommer till stånd, att nödig nyanskaffning av inventarier och rekvisita omedelbart sker, samt att kravet på de sanitära förhållandena tillgodoses.

Den citerade skrivelsen talar mer än väl för sig själv och behöver egentligen inga kommentarer. Vi vill dock understryka, att det är upprörande, ja, nästan otroligt, att de nämnda missförhållandena och bristerna inte rättats till för länge sedan. I flera år har vederbörande myndigheter varit informerade, och gång efter annan har de lungsjukas organisationer riktat deras ögon på

Nu sker utvädringen genom fönstren, vilket utsätter patienterna för betydande förkylningsrisker. Samma faror löper alla patienter, inte minst på grund av sjukhusets dåliga uppvärningsanordningar. Nog är det mildt sagt beklämmande att tbc-sjuka, som är särskilt mottagliga för infektioner skall behöva stå dessa risker. Allvaret i situationen förstärkes därav att återfallsprocenten befinner sig på uppåtgående. Förstår då inte de ansvariga myndigheterna att de här anförda bristerna på t. o. m. kort sikt ökar kostnaderna för staden i form av förlängda vård- och behandlingstider, att den sociala återanpassningen fördröjes till men för individ och samhälle? Det borde vara något att fundera över, om nu inte den rent mänskliga faktorn anses tillräcklig som skäl för handling."

Redaktionen ansvarar ej för insända manuskript, teckningar och foton, som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar kl 18—19 och fredagar kl 14—16.

bristerna. Något resultat har det dock inte blivit, och medan åren gått har missförhållandena successivt förvärrats.

Det torde i dag inte finnas ett enda sanatorium till i landet, som är så omodernt och eftersatt i fråga om utrustning och lokaler som Söderby. Och ändå vill — och bör — huvudstaden gärna göra skäl för benämningen föregångare, när det gäller sjukvården.

Det är barockt, att mycket skickliga läkares moderna och effektiva behandlingsmetoder får saboteras av föråldrade och icke ändamålsenliga lokaler etc. Även rent ekonomiskt sett är det slöseri att tillvarata lungläkarnas kunskaper och arbete så dåligt, som nu sker i Stockholm.

AKE ROOS

Bättre sjukpeng för långtidssjuka

Socialdepartementet har i en PM tagit upp ett förslag om bättre sjukförsäkringsförmåner för de långvarigt sjuka. Det går ut på att den högre sjukpenningen skall utbetalas i 180 dagar. Tiden innan sjukpenningen reduceras förlängs alltså från tre till sex månader.

Samtidigt föreslås folkpensionärernas sjukhjälpstid ökad från tre månader till ett halvt år.

Dessa förslag välkomnas av de långvarigt sjuka, men låt oss ändå säga ifrån, att de inte är tillräckligt radikala. Status och De Lungsjukas Riksförbund har åtskilliga gånger krävt, att den fulla, oreducerade sjukpenningen måtte utgå under hela sjukhjälpstiden, dvs. i två år.

Dessutom bör tvåårsmaximeringen slopas i fråga om rätten till sjukhusvårds-ersättning. Fri sjukhusvård åt alla under obegränsad tid är ett angeläget önskemål. Den sociala rättvisan fordrar en sådan ordning.

A. R.

Lägre avgifter för utförsäkrade

För ungefär ett och ett halvt år sedan företog De Lungsjukas Riksförbund en aktion för att få landstingen att besluta om obligatorisk befrielse från eller åtminstone obligatorisk nedsättning av vårdavgifterna på sanatorierna för patienter som efter två års sjukdom utförsäkrats från allmän sjukförsäkring. Denna aktion har nu burit frukt. Inte mindre än 18 landsting har beslutat om obligatorisk nedsättning till en krona per dag, och två landsting har enats om obligatorisk befrielse för utförsäkrade patienter. Alltså återstår nu endast fem landsting plus de sex landstingsfria städerna. På deras tuberkulossjukhus kan nedsättning av eller befrielse från vårdavgifterna ske efter ansökan från fall till fall.

Mera om Söderby på bilduppslaget sid. 18—19

"Kineseri" hos sjukkassorna

"Erfarenheterna om hur 1954 års sjuk-kassetaxa fungerar inom den obligatoriska sjukförsäkringen borde nu vara tillräckliga för att en omarbetning och komplettering skall kunna ske", hävdar *Socialmedicinsk Tidskrift*. "En översyn pågår och har väl kommit ett gott stycke på väg. Riksförsäkringsanstaltens chef, generaldirektör Natt och Dag, fick i juni 1956 uppdraget att komma med förslag om de ändringar som befundes önskvärda. Redan under första verksamhetsåret hade man inom sjukförsäkringen konstaterat så pass grava misslyckanden ifråga om några av taxans detaljer att dessa gav tillräckliga motiv för en översyn.

Byråkratiskt hårfina, individuella 'kontroller' över hela linjen kan med säkerhet icke bli rättvisande men belastar alla medverkande med en meningslös myckenhet arbete och åtskillig föregelse.

Personalen på en del sjukkasseexpeditioner har gett sig till att 'kontrollera' det berättigade i läkarnas uppgifter om undersökningens eller behandlingens placering i taxegrupperna och rättat sjuk-kassans återbäring på de kvitterade läkar-kostnaderna efter eget huvud eller efter inofficiella hjälptabeller. Den underordnade sjukkassepersonalen sägs utfråga folk inför öppen ridå om vilka åtgärder doktorn företagit — detta för att kontrollera att läkaren verkligen handlat i överensstämmelse med vad han själv uppgivit på sitt kvitto, uppgifter som han när som helst måste kunna bekräfta vid en legal granskning. Om det förhåller sig på detta sätt — många läkares patienter påstår att det förhåller sig så — så är starka ord motiverade. Kontrollsystemet är kränkande för både patient och läkare, indiskret och dumt.

Millimeterkontrollen är dåraktig. Den måste ersättas med ett vettigt system som utrotar byråkratiska avarter och överdrifter i det praktiska sammanhanget."

"Patologisk äggvita" vid reumatism

"Professor Nanna Svartz och hennes medarbetare har nyligen, såvitt känt för första gången i världen, lyckats isolera den patologiska äggvitesubstans som uppträder i blodet vid kronisk ledgångsreumatism. Nya undersökningar har just

inletts bl.a. för att fastställa om denna s.k. reumatoidfaktor är enbart ett symptom eller har med själva sjukdomsorsaken att göra.

Substansen kunde redan innan den var isolerad neutraliseras experimentellt med vissa läkemedel, men försök att också använda dem som motgift vid behand-

Professor Nanna Svartz

ling av patienter gav inte några direkt positiva resultat. Isoleringen av faktorn kan här eventuellt öppna nya vägar.

Det var tidigare känt att reumasjukas blod rymmer en speciell äggvitesubstans, troligen bildad i bindväv eller benmärg, som yttrar sig i att den kan klumpa ihop (agglutinera) röda färblokkroppar, och nya rön på området presenterades bl.a. vid den internationella reumatologkonferens som Nanna Svartz organiserade i Stockholm. Hopklumpningsförmågan finns hos liknande blodsubstanter även vid andra sjukdomar, t.ex. vissa tumörsjukdomar, men professor Svartz och hennes grupp påvisade för tre år sedan att reumasubstansen har den speciella egenskapen att utfällas ur blodserum vid nedkylning (plus 4 grader)."

(Dagens Nyheter)

Inga poliofall bland vaccinerade

Svenska Läkartidningen redogör för inrikesminister *Rune Johanssons* interpellationssvar i andra kammaren angående resultaten och erfarenheterna av vaccineringarna mot polio i vårt land.

Statsrådet anförde bl.a.:

"Under våren 1957 genomfördes frivillig kostnadsfri ympning mot polio av åtta årsklasser barn, nämligen de fyra lägsta klasserna i folkskolan samt barn födda åren 1950—1953. Härvid ympades inemot 660.000 barn. För dessa ympningar förbrukades 1.285 liter amerikanskt och 95 liter svenskt vaccin. Vidare användes omkring 67 liter amerikanskt vaccin för ympning av värnpliktiga. Slutligen har 58 liter vaccin utnyttjats för enskilda ympningar och för epidemisjukhusens personal. Den sistnämnda kvantiteten fördelar sig ungefär lika på svenskt och amerikanskt vaccin.

Innan 1957 års ympningar igångsattes prövades de olika preparatens antikroppsbyggande förmåga vid parallellt utförda immuniseringsförsök på både människa och djur. Prövningen visade genomgående något bättre resultat för det svenska vaccinet än för det amerikanska. Då det emellertid stod klart, att svenskt vaccin icke skulle kunna framställas i tillräckliga mängder för ett genomförande av det ympningsprogram, som planerats för år 1957, ansågs det motiverat att använda amerikanskt vaccin vid ympningarna.

Under vaccineringarna i skolorna togs blodprov från sammanlagt omkring 2.500 barn i syfte att bedöma de olika vaccinnernas verkningsvärde. Dessa undersökningar har visat, att samtliga vacciner som kommit till användning givit god antikroppsbyggning mot poliovirus av typ 2 — poliovirus finnes av tre olika typer. Denna virustyp är emellertid av underordnat intresse, då den sällan ger epidemier av sjukdomen. Dessa förorsakas företrädesvis av typ 1, i andra hand även av typ 3. Mot dessa typer har det amerikanska vaccinet givit mindre tillfreds-

(Forts. sid. 17)

UR PRESSEN

Sjukdomar av nervöst ursprung

Robusta figurer som rapar och högljutt släpper väder brukar vara pålitliga inslag i s. k. mustiga folklivsskildringar. Så vitt jag kunnat utröna ligger pålitligheten i, att de ofelbart lockar till löje. Åtminstone tror författarna och kritikerna det. Eljest skulle väl inte figurerna ständigt återkomma som skoporna i ett paternosterverk. I själva verket borde författarna göra dem till föremål för en djupanalys i stället för till ytligt komiska personer. Det är nämligen långt ifrån osannolikt att de är offer för allsköns nervositet och missanpassning. Robustheten passar alltså inte riktigt bra ihop med väderspänningarna. Åtminstone har den amerikanske professorn Walter C. Alvarez, verksam vid den berömda Mayo-kliniken, nästan alltid funnit ett nervöst underlag för sagda pittoreska åkomma. Förmodligen har han rätt och folklivsskildrarna fel. Liksom vid en rad andra åkommor i matsmältningsorganen — och åkommor lokaliserade till andra organ också — är det fråga om nervösa sensationer. I sin bok "Nervositet, magbesvär, smärtor" drar han för övrigt ett oemotståndligt komiskt exempel på nervös väderavgång.

I Amerika kom professor Alvarez bok ut redan 1943. Det ter sig därför som något av en överloppsgärning att översätta boken till svenska även om Bernt Bernholms arbete har obestridda förtjänster. Tvivelsutan är det ett vällovligt uppsåt att populärt försöka belysa de sjukdomstecken som har sitt ursprung i ett psyke som inte riktigt behärskar det tryck en miljö övar på en människa. Psykosomatin utvecklas emellertid raskt och vad som var fräscha iakttagelser 1943 förefaller ibland litet nattståndna 1957.

Uppsåtet är dock som sagt gott. De psykosomatiska sjukdomarna ökar nämligen stadigt i antal. Jag har hört siffror nämnas, som tyder på, att hälften av de människor som söker läkare gör det på grund av rent nervösa besvär. I takt med att hetsen på arbetsplatserna ökar, att

Bernt Bernholm, som översatt professor Alvarez arbete

antalet dubbelarbetande ökar och i takt med att kulturmönstret blir alltmer komplicerat och svårare att klara, så ökar också de nervösa åkommorna i antal. De manifesterar sig som hjärt- och kärlsjukdomar, som magåkommor och som olika typer av allergier, andra former av manifestationer onämnda.

Sjukdomar med nervöst ursprung skan vara besvärliga att komma till rätta med och ytterst lättbotade. Detta låter egendomligt men är det inte. För en del människor räcker det med att få klart för sig, att sjukdomssymtomen är av nervös art, så inträder bot. I samma stund som de blir säkra på, att det magsår eller den cancer de fruktar sig lida av helt enkelt är en sensation av nervös art, så försvinner också sensationen. Eller också negligerar de den.

Hos andra krävs för bot, att den miljö de skall leva i anpassas till deras psykiska och fysiska resurser. För vissa, konstitutionellt mycket svaga människor, går inte ens det. De får ständigt dras med en hög-

gradig trötthet och allehanda smärtor och andra besvär. Ofta är det fråga om sensibla, självupptagna människor som arbetar under stark spänning, som har svårt att fördrå obehag och som alltid oroar sig för någonting eller förargar sig över någonting. Långt ifrån sällan innebär deras sjukdom en flykt från någonting de inte riktigt klarar ut.

Med en grov term kallar professor Alvarez dessa människor för psykopater. Psykopatbegreppet är uselt avgränsat och borde mönstras ut ur den medicinska terminologien. Folk i allmänhet förbinder ordet med kriminalitet och asocialitet. Likhetsstecken mellan psykopati och asocialitet kan emellertid ingalunda sättas. Dessa människor som är konstitutionellt svaga behöver hjälp och hänsyn, ofta av kvalificerat slag. Asociala är de emellertid inte.

För läkaren erbjuder naturligtvis sjukdomarna med nervöst ursprung betydande svårigheter att diagnosticera. De sjukas smärtor och andra besvär kan vara starkt uttalade. En organsjukdom kan man aldrig bortse från. Små undersökningsfynd kan fördunkla sjukdomsbilden. Ett uppspårande av den

(Forts. sid. 26)

BOK-SPALTEN

Adelina Patti — stjärnan, divan

När den stora sångerskan Geraldine Farrar under en repetition på Metropolitan i New York blev korrigerad av Arturo Toscanini, sa hon en smula divaaktigt:

— Maestro! Jag är stjärna. En stjärna måste få tillrättalägga sitt eget föredrag som hon själv finner bäst.

Den berömde dirigenten svarade med en för honom typisk sarkasm:

— Stjärnor, Madame, finns på himlavalvet. Här är ni en engagerad subjett, och har att rätta er efter min taktpinne. Därmed klargjorde han, att hon, även om hon uppbar en huvudroll, måste underordna sig ensemblespelet.

Man får anta att hon gjorde det. Visserligen var hon diva och storsångerska, men hur berömd hon nu än var kunde det ha sina risker att leka med den fruktade Maestro Toscanini.

Geraldine Farrars glanstid sammanfaller inte riktigt med vår tid. Och vår tid har av någon anledning inte särskilt gott om divor. Just nu har vi förstas den utomordentliga sopranen och metropolitanstjärnan Maria Callas, som lyckats göra sig omtalad över hela världen för sin egocentricitet som hon spelar ut mot dirigenter, regissörer, medspelare och inte minst konkurrerande stjärnor. Men att uppleta ännu en diva av Maria Callas format är i det närmaste omöjligt.

Annat var det förr. Adertonhundratalet kunde stå med ett rikt porträttgalleri av både manliga och kvinnliga divor. Främst av alla och säkerligen också störst som sångerska — kanske den största som någonsin levat — var den legendariska koloratursopranen Adelina Patti. En person som vi svenskar har särskild anledning att komma ihåg. Hon var nämligen i sitt tredje äktenskap gift med frih. Rolf Cederström. Adelina Patti var diva ut i fingerspetsarna. Hon var intelligent, smart och hänsynslös och lyckades skriva upp gagerna till en förut otänkbar höjd.

Impressarierna fann ofta att det var längre ned till kistbotten efter en turné tillsammans med henne än det varit före denna. Patti fordrade nämligen gager av astronomiska

mått. De som stod för dessa, samt övriga utgifter, som resekostnader, lokalhyror och (värst av allt) publikens lynnighet, hade det inte lätt. Men å andra sidan, gällde det Patti var publiken vanligen godartad, den uteblev sällan.

Sexårig var Patti förtrogen med Solika operapartier. Åtta år gammal gav hon sin första offentliga konsert. Att hon tidigt tillägnat sig en divas egensinniga uppträdande talar den örfil för, som den berömde violinisten, norrmannen, Ole Bull, han med Säterjantans söndag, fick motta (hon var då i elva-, tolvårsåldern) när han en gång nekade henne ett glas champagne. Det hände vid en bankett efter en konsert vid vilken de båda medverkat.

Vi svenskar har förresten ännu en anledning att minnas Patti särskilt väl: Som rivaliserande primadonna till vår egen Kristina Nilsson på "Majesty's Theatre" i London på 1870-talet. Rivalskapet lär ha varit synnerligen hett. När Patti äktade frih. Cederström fann Kristina Nilsson repliken:

— Inte heller svenska kan Patti tillåta mig att vara ensam.

Rivalskapet mellan sångare och sångerskor har sina digra kapitel inom operalitteraturen. Den lider inte påtaglig brist på poänger.

Leo Slezak, en tenor vars rykte för övrigt tävlade med Carusos, omfamnade en tenorkollega särskilt hjärtligt en dag. Anledningen framkom snart.

— Jag har haft en härlig dröm i natt. Jag drömde, förstär du, att alla världens tenorer befann sig på —. Ja, du förstår — och jag spolade ner dem.

När man en gång frågade Etelka Gerster, en berömd sångerska, vad hon ansåg om den kyss — i djärvas-te laget — som den åldrande guvernören över staten Missouri gav Patti på munnen efter en avslutad konsert, ryckte Gerster på axlarna och fnyste:

— Jag kan inte se något orätt i att en man kysser en kvinna som är gammal nog att vara hans moder.

Nyssnämnda Maria Callas, 1957 års stjärna vid Metropolitanoperan, har lyckats pressa upp sitt gage till

aktningvärda femtontusen kronor per kväll och föreställning. Adelina Patti erbjöds en gång det dubbla. Jämför penningvärdet nu och då och ni förstår vilken svindlande summa det rörde sig om.

Sedan var det en annan sak att konserten, som slutsåldes till fantastiska biljettpriser långt i förväg, måste inställas på grund av att primadonnan ådragit sig en svår förkylning. Något som måtte fått den penninghungriga divan smått vansinnig av besvikelse.

En sak var man ense om när det gällde Patti. Hon var en drottning bland sångerskor. Hennes röst var fenomenalt klar, teknisk, bärig, med en skönhet som trollband alla. Hon var en utomordentligt vacker italienska, med stora, uttrycksfulla svar-ta ögon, barnsligt rund panna, omsvallad av ett så rikt kolsvart hårsvall, att hon som Marguerite i Gounods "Faust" aldrig kunde bära blond peruk. Hennes figur var fulländad på ett sätt som många opera-sångerskor har och hade skäl att avundas henne.

Tillfrågad om vilka tre sångerskor han ansåg bäst lämpade att framställa Violette i "La Traviata" svarade denna operas kompositör, Verdi: Först Adelina, sedan Adelina, därefter Adelina. Han och Rossini ansåg att Adelina fötts till världen för att fullända deras skapelser — bättre kritik än så kan man nog inte begära.

Ovan omtalade jättegage erbjöds Adelina Patti, under sin amerikanska turné, i staden Cincinnati i Ohio. Turnén genomförde Adelina som det anstår en drottning — i privat vagn. Denna var tapetserad med gyllenläderstapeter, panelen var av sandelträ och ägde oljemålningar av italienska mästare, takmålningarna var signerade av kända pariskonstnärer, förhängen och gardiner var av tjockaste siden-damast, soffor och stolar klädda i samma tyg i olika mönster. Ett dyrt Steinwaypiano medföljde och ett badkar av renaste silver, med varmt och kallt vatten. Nyckeln till vagnen var av gediget guld. Att det hela gick på en förmögenhet är inte svårt att förstå. (Forts. sid. 33)

Virus och ärftlighetsforskning

25 miljoner människor mötte döden i den fruktansvärda influensaepidemi som 1918 och 1919 drog fram över världen. Dittills hade influensan varit en ganska ofarlig sjukdom — visserligen inte att leka med men ändå inte något som behövde tas alltför allvarligt. Och efter ett kort skräckregemente var faran överstånden. Lika plötsligt som den svåra epidemien börjat, lika plötsligt upphörde den också.

Var den kom ifrån och vart den tog vägen visste ingen. På den tiden visste man över huvud taget inte vad det var som orsakade influensa. Vid många andra sjukdomar hade man påvisat bakterier eller andra mikroorganismer. Influensan hörde till de "gåtfulla" infektionssjukdomarna — dem som man ansåg vara orsakade av ett slags giftig substans. Men den allmänna etikett, man i olika sammanhang satte på sådan gåtfull, ännu ej utforskad substans, var just "virus". Det ordet betyder egentligen rätt och slätt "gift".

Levande kristaller

Sedan dess har det gått över 35 år. Etiketten "virus" sitter kvar, men nu vet man att virus är ett slags äggviteämnen, och man har lärt känna deras egenskaper ganska väl. Man har upptäckt många olika virusarter. Alla är de parasitiska — deras närvaro leder till sjukliga förändringar och ofta till döden. Och själva står de på gränsen mellan levande och död materia. De kan framställas i kemiskt ren form. Några har man t. o. m. lyckats kristallisera. Utan att därmed ta död på deras livskraft...

Men trots att man nästan kan behandla virus som kemikalier har de också egenskaper som motiverar beteckningen "levande". Ett av de viktigaste symtomen på liv är fortplantningsförmåga — förmåga att reproducera sin egen art med hjälp av näring, hämtad ur omgivningen. Viruspartikeln har den förmågan, och allra bäst har man studerat den hos en s. k. bakteriofag — ett virus som parasiterar på bakterier.

Det första stadiet är infektionen. En viruspartikel består av ett äggvitehölje och en kärna av nukleinsyra. Äggvitehöljet klibbar fast på

Av BENG T SJÖGREN

Virusmolekylerna liknar generna, de små partiklar som bygger upp kromosomerna och som är arvsanlagens säte. De liknar dem i så hög grad att man kan betrakta virus som fritt levande gener. Genom virusforskning har man därför bl. a. möjlighet att komma genernas innersta hemligheter på spåren.

en bakterie, varpå nukleinsyran vandrar in i dennas inre. I nästa stadium bildas nya äggvitehöljen inuti bakterien. Dessa fylles så småningom med ny nukleinsyra, bakterien spricker sönder och de nya viruspartiklarna strömmar ut. På en halvtimme har en enda sådan partikel inuti bakterien gett upphov till omkring 200 exakta kopior av sig själv — beredda att gå till attack mot 200 nya bakterier. Eller kroppsceller — om det i stället för en bakteriofag skulle råka vara t.ex. ett influensavirus.

Mutationer farliga

Men det räcker inte med fortplantningsförmågan. Levande varelser råkar då och då ut för mutationer — språngvis uppkommande förändringar i arvsanlagen. Och t. o. m. den egenskapen har virus gemensam med de mera komplicerat byggda organismerna. Sedan man upptäckte det, har man kunnat förstå hur det hängde ihop med spanska sjukan — den ohyggliga influensaepidemi, som plötsligt flammade upp vid det första världskrigets slut. Det hade inträffat en mu-

tation som gjort influensavirus mångdubbelt giftigare än förut.

Mutationsstudier har faktiskt blivit en mycket viktig gren av virusforskningen. Man måste lära känna förändringarnas exakta natur om man vill kunna förebygga nya, fruktansvärda epidemier av muterade virusstammar. Inte bara influensan kan ju "hitta på" att plötsligt ändra karaktär. Flera andra, redan nu fruktade sjukdomar — t. ex. polio hos människan eller mul- och klövsjukan hos nötkreaturen — orsakas av virus, och likaså flera sjukdomar som brukar vara ganska harmlösa. Vanlig "förkylning" är en virussjukdom, men vem vet vad som skulle kunna bli av dess virus efter en mutation...?

Virus som försöksdjur

Studiet av virus och dess mutationer har emellertid än vidare aspekter. Vi skall inte här gå in på möjligheten av att framställa förärvbringande virusmutationer att användas i biologisk krigföring. Den tanken är visserligen oundviklig i sammanhanget, men att avvisa framåtskridandet därför att dess frukter kan missbrukas är ju en orimlighet. Nej — en väsentligare synpunkt är att kännedomen om virus egenskaper har öppnat helt nya vägar för ärftlighetsforskningen.

Man har länge vetat, att arvsanlagen är bundna till kromosomerna — trådformiga bildningar i kärnan av varje komplett utrustad cell. Människocellen innehåller sålunda 48 kromosomer. Andra djur- eller växtceller har motsvarande uppsätt-

Penicillin och andra antibiotika har stor verkan vid många infektionssjukdomar, men på virus biter de inte

Polion hör till de sjukdomar, som orsakas av virus

Också här är metoden relativt enkel. Man behöver bara ympa ett prov från renkulturen på en något litet annorlunda beskaffad typ av bakterier. Den ursprungliga virusstammen tål inte omflyttningen till den nya miljön utan dör bort, men på något enstaka ställe ser man kanske ändå att bakterierna råkat illa ut. Där har det i så fall hamnat en mutant som är i stånd att parasitera på den nya typen av bakterier.

Tobaksmosaikvirus

På liknande sätt har man studerat olika mutationer av tobaksmosaikvirus. Den ursprungliga stam som 1935 renframställdes och kristalliserades av nobelpristagaren Wendell M. Stanley, har avkomlingar som starkt varierar. En av dem orsakar t. ex. ett utpräglat mosaikmönster, en annan kommer infekterade växter att gulna och en tredje vållar fina, vita ringar på bladen. Dessa olika stammar har uppkommit just genom mutationer hos Stanleys renframställda virus — och här har man redan hunnit fastställa den kemiska skillnaden mellan vissa av stammarna.

J14D1

Ett av de intressantare resultaten fick man genom att jämföra Stanleys ursprungliga stam av tobaksmosaikvirus med en ovanligt giftig stam som betecknas J14D1. Unga tobaksplanter som infekteras med den förra får bl. a. karakteristiska fläckar och tillväxten hämmas, men de fortsätter ändå att utvecklas, blommar och bär grobar frukt. Men likadana planter som infekterats med J14D1 blir snart fullständigt förstörda och dör. Den enda skillnaden mellan dem, kemiskt sett, är emellertid något olika proportion i halten av två aminosyror (och sådana finns det ett otal i varje äggvittemolekyl — viruspartiklarna inräknade). I alla andra avseenden är de identiska.

Detta exempel visar hur oerhört liten förändring som behövs för att en mutation skall få katastrofala effekter. Det var kanske inte mer än så som inträffade med den normala stam av influensavirus som dödade många gånger fler människor än det första världskriget. Och det är sannolikt inte större förändring än så som erfordras för att hos oss människor sådana mutationer skall

(Forts. sid. 32)

ning, låt vara att antalet varierar från art till art. Kromosomerna är i sin tur uppbyggda av gener — och just till dessa gener är det som arvsanlagen är bundna. Gen är liktydigt med arvsanlag.

Tidigare kunde man bäst studera generna hos bananflugan, som därför är ärftlighetsforskarnas mest omhuldade försöksdjur. Hos de flesta djur och växter är generna ofta ytterligt svåra att lokalisera. Men hos bananflugan har man kunnat fastställa det exakta läget av ett mycket stort antal gener — delvis eftersom den endast har fyra kromosomer i varje cell. I dess spottkörtelceller är dessa kromosomer rentav så stora, att man i mikroskopet kan se hur generna ligger ordnade i dem i form av ett tvärstrimmigt mönster.

Vad som behövs för ett närmare studium av generna är emellertid ännu enklare organismer än så. I bananflugans fall kan man givetvis bara studera generna i deras egenskap av små delar av en helhet. Även om man kunde plocka ut en gen genom något slags mikromanipulation, skulle man ändå inte komma långt med den. Några livsyttningar från dess sida kunde det inte bli tal om.

Just här är det som virus kommer in i bilden. Hos mera komplicerade organismer beror en mutation på att en gen förändrats, men hos virus på att hela organismen, dvs. hela vi-

ruspartikeln, ändrat karaktär. Men även den kemiska likheten är så slående, att vetenskapsmännen frestats beteckna viruspartiklarna som fritt levande gener, och mera idealiska "försöksdjur" kan man ju inte tänka sig om man vill studera enskilda geners egenskaper.

Lätt att odla virus

Dessutom förökar sig viruspartiklarna med oerhörd snabbhet. Sådana virusarter som parasiterar på växter eller bakterier är lätta att odla, och av några få "avelsdjur" kan man på ett par dagar få fram en stam om miljoner miljarder partiklar. Man ympar t. ex. 100 bakteriofager på en bakteriekultur i en glasskål. Om bakterierna är tillräckligt många — låt oss säga en miljon — kan man vara ganska säker på att viruspartiklarna sprider sig så att varje infekterad bakterie endast råkar ut för en enda av dem.

Avkomman av denna bakteriofag sprider sig sedan bland de närmast liggande bakterierna, infekterar dem osv. Denna spridning kan man följa, och genom att upprepade gånger ympa över en liten klick ur en dödad bakteriegrupp till en ny bakteriekultur, kan man på kort tid få fram en 99-procentigt ren virusodling. Och då är det tid att börja se efter om mutationer inträffat — om det finns några s. k. mutanter i materialet.

"Automationen och framtiden"

Allt sedan industrialismen gjorde sitt segertåg över världen, med början i England i mitten av 1700-talet, har maskinen ersatt människan i arbetslivet. De första framstegen gjordes genom den mekaniska vävstolen samt engelsmannen Withworts systematisering av gängor och bultdimensioner. Arbetarna har med en viss skepsis varit åskådare till denna ökade industrialisering och oppositionen mot den ökade rationaliseringen har varit skönjbar från arbetarnas sida under olika epoker. Under senare delen av 1800-talet startades ett korståg mot maskinerna och arbetarna slog t. o. m. sönder dessa produktionsmonster, som hotade att ta brödfödan ifrån dem.

Genom den omvandling som industrialismen innebar skapades en ny samhällsgrupp, industriarbetarklassen. Denna har genom fackföreningar och politiska sammanslutningar fått ett stort inflytande och man har numera accepterat rationaliseringen av produktionen som ett led att höja levnadsstandarden.

Ford föregångare

Det tekniska framåtskridandet som skett under senare år har förändrat produktionsapparaten radikalt och maskinerna övertar nu även avancerade arbetsuppgifter där den mänskliga handen och ögat tidigare varit nödvändiga.

Denna tekniska revolution, dess för- och nackdelar samt de mänskliga konsekvenserna tar Erik Södersten upp i sin bok *Automationen och framtiden* (Tidens förlag 6:50). Han gör en analys av det nya slagord som har skapats — automation. Uttrycket lancerades vid Fordfabrikerna i USA och det innebär i korthet: "Den automatiska förflyttningen av produkter mellan de fortlöpande faserna av tillverkningen".

Vi skall genom några praktiska exempel klargöra vad automation är. Landsorganisationens ordförande Arne Geijer besökte 1954 Fordfabrikerna i USA och berättar bl. a.: "Låt mej då erkänna att besöket vid fabriken på sitt sätt var alldeles fantastiskt. Denna fabrik som har 8.000 anställda tillverkade motorer för bilar. När det gäller effektivitet, mekanisering och automatisering torde fabriken vara i topp i hela

BENGT EDBOM

redogör för Erik Söderstens bok "Automationen och framtiden". Han förklarar begreppet automation och berättar om automatiserade fabriker och kontor. Automationen behöver inte inge arbetarna oro. Tvärtom ger läget "anledning till optimism och framtidstro".

världen. Här är det lätt att konstatera att vi lever i maskinernas tidsålder. Produktionskapaciteten är 4.000 motorer per dag, vilket betyder att 2 man tillverkar en bilmotor per dag. Jag kan tala om att när det gäller en arbetsprocedur, nämligen bearbetning av motorblocken, ytbehandlingen — så har till detta arbete fordrats 200 man förut. I den här nya fabriken klaras samma arbetsprocedur på samma tid av två man."

Automatiskt kafferosteri

Vi skall ta ett annat exempel från Sverige: Kooperativa Förbundet har sedan 1953 ett fullständigt auto-

matiskt kafferosteri. Vinsten med den nya rostmaskinen betyder 50 procents besparing av arbetskraften, samtidigt som kapaciteten ökat med ca 60 procent.

En enda rostare kan sköta hela rostningen utan mera omfattande utbildning.

Varje rostning blir exakt lika i smak och kvalitet. Tidigare kunde det mänskliga ögat ibland låta sig mutas av olika belysning, trötthet etc.

Ett annat exempel från Sovjetunionen: "Här finns ett helautomatiskt valsverk, där en elektronhjärna programstyr valsverket och kontrollerar valsning med hjälp av s. k. återföring. I princip är detta ryska valsverksprojekt ett mycket elegant exempel på användningen av en kalkylator som maskinsköttare. Tack vare elektronhjärnan är

valsverket helautomatiskt och arbetar med högre precision och kvalitet än vad som någonsin skulle vara möjligt i en på vanligt sätt driven anläggning."

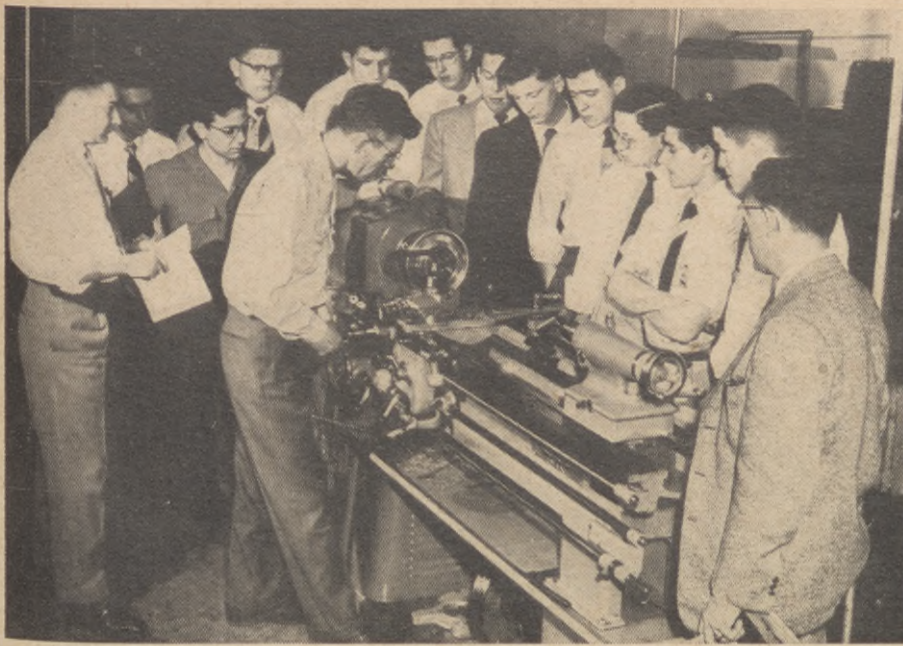
Vi skall även gå igenom en kedja av maskiner, som finns på en helautomatiserad rysk fabrik för tillverkning av bilmotorkolvar och följa med deras samordnande verksamhet.

En elektrisk ugn i själva början av den automatiska linjen smälter metallen, som med hjälp av en doseringsanordning hälls i gjutformar, kokiller. Det färdiga gjutgodset grips av en "mekanisk hand" placerad på en transportör och föres till det mekaniska avsnittet. Automatmaskiner, som förenas till automatiska linjer, fräser och svarvar här godset, borrar hål i det osv. Automatvågar och specialinstrument belägna i den långa automatkedjan väger detaljerna och prövar deras hållfasthet. Den automatiska fabriken sista maskin slår in den färdiga kolven i papper och levererar den till lagret som färdig produkt.

Elektronhjärnor

Den svenske industrichefen Axel Wenner-Gren berättade också om ett par exempel helt nyligen: "Jag har själv vid ett konfidentiellt besök fått se en amerikansk anläggning för tillverkning av telefoner, där råmaterialet föres in på ena sidan av anläggningen och apparaterna kommer fram på den andra sidan utan att de rörts av en mänsklig hand. En annan USA-fabrik har en automatisk tillverkning av kylskåp. Produktionen uppgår till två skåp i minuten, och på det fyra kilometer långa transportbandet finns inte spår till manellt arbete. Kylskåpen tillverkas och sammansätts automatiskt."

Det ligger nära till hands att tro att automationen endast har sina framtidsutsikter inom det mekaniska området, men så är inte fallet. Inom kontorsvärlden har den redan satt tydliga spår. Vi skall även ta några exempel på kontorsautomation, och det första härrör sig från England: Den mest omtalade elektroniska databehandlaren i England torde vara den som ägs av bolaget Lyons, vilket både är ett produ-

Dagens tempoarbetare — morgondagens elektroningenjör. Att satsa mera på en utbyggd yrkesutbildning måste i längden vara mycket lönande. Det behövs bättre utbildad arbetskraft i automationens tidsålder.

tions- och distributionsföretag inom restaurangbranschen. Databehandlaren, som kallas för Leo I, är i gång 135 timmar i veckan, vardag som helgdag. Leo I kan göra 200 kontoristers arbete och utnyttjas den för fullt betalar den sig på ett år. Leo I räknar bl. a. ut lönerna åt Lyons över 10.000 anställda och gör dagligen beräkningar över hur stora varuleveranser som skall göras till företagets 150 restauranger. Leo I hinner även med mycket annat.

Vi skall ta ett annat exempel från ett svenskt försäkringsbolag.

Försäkringskoncernen Trygg-Fylgia har beslutat inköpa en s. k. databehandlande elektronmaskin. Den kostar ungefär 3 miljoner kronor och det krävs således en stor besparing för att kunna göra en sådan elektronmaskin ekonomisk. Man räknar dock med att uppnå en nettobesparing av ungefär 1 miljon kronor per år enbart inom Trygg. Företaget säger att siffran för den årliga personalomsättningen och för arbetskrävsbehovets sänkning genom elektronmaskinen synes korrespondera ganska väl — den rör sig omkring 20 procent.

När det gäller bankväsendet kan nämnas, att som en av de första bankerna i Europa kommer Malmö sparbank att gå över till enmansbetjänade kassor, där kassakontrollanterna ersatts av amerikanska specialmaskiner. Dessa både skriver och salderar i sparbanksböckerna.

SAS automatiserar

Vi skall slutligen för att ge en bild av kontorsautomationen ta ett exempel från SAS centrala platsbokning i Köpenhamn där man skall anskaffa en elektronhjärna som inom bråkdelen av en sekund kan besvara de mest komplicerade bokningsfrågor.

SAS blir det första icke-amerikanska flygbolag som tar en elektronhjärna i tjänst för att förbättra bokningsservicen. Det centrala bok-

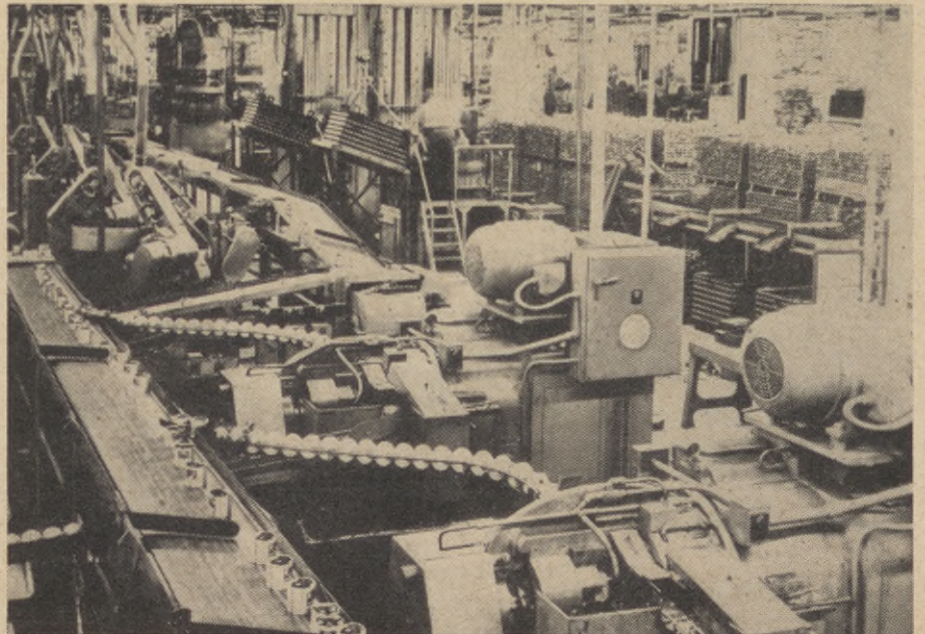
ningskontoret i Köpenhamn samlar bokningsuppgifter från hela SAS' rotenät samt andra flygbolags ankningslinjer. Dessa uppgifter matas in i de 280.000 "minnescellerna" i hjärnan och de hålls hyperaktuella genom elektronisk redigering. Hjärnan håller reda på det exakta bokningsläget på samtliga SAS-linjer 70 dagar framåt.

Bokningsfrågorna kommer till hjärnan från ett nätverk av "frågeset", som förbindes med hjärnan genom direktledningar. Detta nätverk kommer gradvis att utsträckas så att det täcker samtliga SAS-stationer i Skandinavien och de viktigaste i övriga Europa. "Frågeset" ser ut ungefär som en räknemaskin. När en förfrågan mottagits på ett av SAS' biljettkontor beträffande plats mellan två orter, trycker biljettmannen på en serie knappar för månad, datum och destination och kunden får svar inom en halv sekund med inte mindre än upp till tio olika alternativ att välja på.

"Optimism och framtidstro"

Författaren till boken "Automationen och framtiden" har belyst frågeställningen ur såväl ekonomiska och sociala som psykologiska aspekter och framförallt har han tryckt på arbetarnas och tjänstemännens ställning i det framtida samhället. Hans inställning sammanfaller med Landsorganisationens ordförande Arne Geijers när han säger: "Den industriella revolutionen, som pågår

(Forts. sid. 32)

Automatisk tillverkning av aluminiumkolvar vid Fordfabriken i Cleveland, USA.

Varför lustmördar vi kärlek?

Det finns människor som alldeles tycks sakna förmåga att älska. I början närmar de sig kärleken med glädje, men när upplevelsen når sin fullkomning river de utan förbarmande sönder allt det vackra. Hur kommer det sig att så många av oss reagerar på detta underliga sätt inför kärleken? Är lusten till förstörelse så stark inom oss att inte ens det primitiva gemenskapsbehovet kan övertrumpfa den? Och om så är: varifrån kommer dessa destruktiva krafter?

Att vara människa är alltid det samma som att kämpa.

Vi säger att kampen för tillvaron är hård, men frågan är om inte den kamp vi för mot oss själva är hårdast. Den skulle vara lättare om inte de samhällsliga kraven så ofta gjorde den komplicerad.

För att kunna existera i dag tvingas vi att, djupt på botten av oss själva, gömma primitiva drifter. Alla vet vi, till exempel, att barn kan vara grymma. De utför många handlingar, som får oss att undra varför dessa i vårt tycke främmande destruktiva krafter verkar inom barnet. Aldrig skulle då vi rycka vingarna av flugor eller krossa fågelungar mot en stenmur.

Våra hundar slår vi ibland, men det kallas för uppfostran. Uppfostran kallar vi också den företeelse att barnet får en örfil. Annars strävar vi efter att vara "hyggligt folk" och söker forma vårt tänkande och handlande efter godhetens mönster.

Men kan det verkligen vara möjligt att grymheten endast tillhör en växtperiod? Blir det helt automatiskt snälla farbröder av elaka gossar? Vad händer med den förstörande onskan; någonstans måste den ta vägen.

Barnets grymhet borde inte vara oss främmande. Allt levande rymmer inom sig en mer eller mindre uttalad lust att förstöra. Vuxna människor har ofta förkvävt den driften eftersom den gör samhällslig samvaro omöjlig. Snälla polerade ytor passar bäst. I regel är vi väl inte heller medvetna om denna "onormala" drift — sedan länge har den förvisats till det undermedvetna: ingen får se den, inte ens vi själva.

"Ibland släpps onskan lös..."

Men ibland släpps onskan lös och ofta sker det under s. k. legala former. Nazismen och kommunismen tycks inte lida någon brist på vil-

liga hantlangare i ondskans tjänst. I krig blir ofta dödandet en lustbetonad akt.

Men kan detta gälla oss vanliga människor?

Det kan det. Låt oss ta ett exempel. Den som hatar sina hårda kärlekslösa föräldrar får naturligtvis inte visa det. Men eftersom hatet är en verklighet och måste placeras, kan det hända att man vänder det mot någon annan. Man kan också vända det in mot sig själv. Eller bådaddera. Ständigt finns det där dock och när det får sin chans verkar det, fast så förklätt att vi inte känner igen det. Men det är inget annat än hat, som får oss att såra någon i obetänksamhet och tappa skålen, som vi fått av någon vi inte längre tycker om. Djupt inom en gnager det inåtvända och underminerar ens självrespekt. Denna kamp mellan driften att förstöra och gemenskapens krav att inte göra det skapar otrygghet och ångslan. I största osäkerhet frågar man sig själv: kan folk egentligen tycka om mej? Duger jag verkligen något till? Blir jag inte bedragen så snart jag vänder ryggen till?

Så bygger man i ångest och skräck höga murar kring sig själv. Är alltid på vakt, redo till försvar redan innan någon angripit. Osäkerheten döljer man bakom en yta av orubblig självtillit, misstron mot andra med överdriven hjärtlighet. Men hela tiden är man på något vis ensam, ty riktigt litat man inte på någon. Ibland känner man själv att det låter falskt när man möter någon med vänliga ord om tillit och förtroende — ord som man inte själv tror på.

Så kommer kärleken...

Kanske händer det en dag att allt liksom förändras. Man finner porten i muren och tvekar inte att öppna den genast. Värnlös och oskyddad, på något sätt löst ifrån ångest och

"Plötsligt vet man att älska har blivit en realitet..."

tvivel, är man färdig att möta allt detta, som man mitt under ångslan så ofta drömt om.

Många försöker komma en nära, de ser den inbjudande trädgården och får lust till den, men inte vem som helst bjuds att stiga ditin. Man väntar stilla, lyssnar efter de rätta fotstegen. Och när man hör dem vet man genast att väntan är slut. Varför det inte blev någon annan, kan man inte göra klart för sig, det enda man vet är att detta är rätt. Det är nu man får uppleva det oerhörda, det obeskrivbara, en närhet som inte vet av gränser. Plötsligt vet man att älska har blivit en realitet, att ensamheten är borta. Man tror på sig själv, får ett nytt värde genom detta underliga "vi". Och i trygghet och tillit börjar känslan av gemenskap fördjupas. Allting har blivit så enkelt, inga tröstlösa minnen från ångslans dagar vågar störa. Nu finns det intet mer att säga, intet att önska, knappast något att änka. Man är färdig. Man är människa.

"Hatet vill ha sitt"

Det skulle vara önskvärt att sätta punkt just här där skildringen nått sitt "lyckliga slut". Men livet är inte sådant och i det här fallet är punkten alldeles särskilt otänkbar. Ty hatet vill ha sitt. Det omsorgsfullt gömda och nu alldeles bortglömda lever ännu.

Kanske händer det mycket hastigt. Plötsligt står man där med skärvorna av sin sönderslagna lycka, man tycker sig ha sårats djupt

och meningslöst och ens värnlöshet har blivit missbrukad. Först vill man inte tro det. En kärlek som denna kan aldrig dö. Med många konstlade medel söker man väcka den till liv. Vill ju inte mista, inte nu när man äntligen funnit, äntligen vågar vara som man är.

När kärlekens död till sist blir ett ofrånkomligt faktum betäcker man reträtten med förklarande fraser: "det är nog inte särskilt klokt att gifta sig med någon som är lättsinnig med pengar. Kanske tycker jag inte om honom tillräckligt. Är han inte lite väl fri i sitt förhållande till andra? Det är svårt när man inte hör till samma samhällsklass båda två..." och så vidare.

För en stund övertygas man av dessa förklaringar om sin egen oskuld, motpartens skuld och att den orimliga historien var dödfödd från början.

Så går man sin väg med höguret huvud. Men innanför murarna, som skyddande slutit sig kring en igen, är ensamheten och ångesten mera bitter än någonsin.

Mera "jag" och mindre "vi"

Vad var det egentligen som hände i det som syntes ske?

De inre krafterna — hatet som gömtes — hade utan ens vetskap varit i verksamhet hela tiden. Det var de som såg till att man plötsligt kände så starkt för just den person, som bäst kunde tjäna *deras* syften. Därför valde man den, som det aldrig kunde bli något med. Och med förtyvlan märker man nu att det blir mer och mer "jag" och mindre och mindre "vi", tills dörren i muren — "den som var avsedd endast för dig" — slås igen och man är ensam på nytt.

Men fortfarande vet man ingenting som kan förklara. Man vet ännu inte att det som hände var förutbestämt, att man valde som man gjorde därför att man måste. Man kan inte se något annat än att en skadlig individ av renaste ondska dödat ens allra första livstecken.

Osäkerheten är där igen: hur dum var man inte som litade på någon. Hur kunde man i sin ovärdighet hoppas på att bli älskad. Och

tänk att man ändå skulle få rätt: världen var verkligen så ond som man egentligen alltid anat.

Hellre än att uppleva smärtan en gång till håller man sig efter detta utanför det farliga som händer mellan människor.

Så stannar mängden av oss oåterkalleligen innanför murarna. Det är bittert att vara ensam, det kan hända att man längtar ut igen, men porten i muren är låst. Ibland ser man ut över kanten och känner hur det svider till av saknad. Men valet är gjort för alltid och utan återvändo. Så har man till slut riktigt bra där man är. Man plockar med sitt, lägger rädda ting i ängsliga lådor och till slut blir det självklart att här hör man hemma.

Men nöjd blir man aldrig.

Någonstans finns hjälp

För alla är det inte så enkelt, många av oss kan aldrig sluta att hoppas. Visserligen vet man att något ödesdigert hände den gången, att kärleken dödades utan försökning, men man vägrar att tro att

(Forts. sid. 30)

Det händer att barn krossar fågelungar mot en stenmur

17 miljoner hemlösa flyktingar

Krig, hunger, hemlöshet och far-soter! Se där mänsklighetens gissel. I atomålderns tidevarv fruktan för vår mänsklighets förintelse genom den kraft som av vetenskapsmännen väckts ur sin slummer. Men många människor, män och kvinnor, som tror att förnuftet måste segra över de destruktiva krafter som rider spärr mot utvecklingen mot en värld där konflikter löses genom förhandlingar är övertygande om att den goda viljan en dag måste segra.

Ett större problem är de sjutton miljoner människor, som av krig och mellanfolkliga tvister kastats ut i en tillvaro i otrygghet och hemlöshet. Detta problem är svårare genom att det på ett mer personligt och konkret sätt berör den enskilda individen och inte kan lösas genom enbart administrativa åtgärder. Flyktingproblemet berör och kräver personliga insatser av de människor som vill ge flyktingarna en fristad. För de sjutton miljoner jag här talar om gäller det i miljoner fall livet och för andra är inte det dagliga brödet ett direkt problem, men däremot är alla dörrar till den mänskliga gemenskapen stängda.

79 milj. flyktingar 1945

Den ryska revolutionen, men dessförinnan det rysk-japanska kriget, Japans annektering av Korea

GUNNAR NILSSON

framhåller, att det f. n finns 17 miljoner flyktingar i världen. Många av dem svälter, och nästan alla är utestängda från normal mänsklig tillvaro. De är lägermänniskor.

1910 och den kinesiska revolutionen, kastade miljoner människor ut i elände och förtvivlan. Tillsammans med det första världskrigets offer utgjorde dessa fem miljoner från sina hem fördrivna människor, som Nationernas Förbund i samarbete med det internationella Röda Korset sträckte en hjälpande hand. Genom Fritiof Nansens banbrytande insatser gavs flyktingarna för första gången i historien juridisk status och kunde med Nansen-passet införande befrias från den rättslöshet, som flyktingarna fruktat mer än materiell död.

Ären mellan det första och det andra världskriget blev i lika hög grad som det första världskriget ödesdigra för miljoner människor i hela världen. Nazismens jedeförföljelser och Nazi-Tysklands annektering av den ena mellaneuropeiska nationen efter den andra medförde att ytterligare miljoner förlorade hem och ägodelar och hemland. Konflikterna i Asien ökade fram till det andra världskrigets slut de

namnlösa flyktingarnas antal till över 79 miljoner. Däri inbegrips deporterade och de som tvingats till flyktingtillvaron genom ändrade gränser. Nazi-Tysklands och Sovjet-Unionens delning av Polen betydde inte som bekant enbart att Polen gick upp i de två stormakterna utan miljoner polacker deporterades till nazisternas koncentrationsläger och Sovjet förvisade återigen polackerna till obebbyggda sibiriska områden.

Mänsklig nöd, rotlöshet och elände var inte ett färdigt blad i historien genom det andra världskrigets slut. På fredens vrakkantade stränder kröp överlevande människor fram och genom UNNRA:s försorg genomförde Förenta Nationerna den hittills största hjälpaktionen i historien, men för de från sina hemländer flyktade, som exempelvis polacker, ryssar, tjecker etc, blev problemet av internationell räckvidd. I de första efterkrigsårens kaos följde det kalla kriget, en av de faktorer som medförde detta var just flyktingarna — framförallt då de från Öst-Europa. Genom Indiens självständighet och Israels upprättande förde de nya gränserna återigen människor ut på vägarna och miljoner hinduer, mohammedaner och araber från Palestina tvangs till tiggarg- och flyktingstaven. Den kinesiska revolutionen och oron i de asiatiska länderna sköljde nya och ständigt nya människor ut i hemlöshet.

200.000 ungerska flyktingar

I fjol under det ungerska folkets desperata kamp för nationell frihet strömmade över 200.000 flyktingar till Österrike och Jugoslavien, och till de flyktingar, som Österrike tagit om hand kommer de senaste månadernas ström av jugoslaver. Väst-Tyskland tar varje månad emot nya tusenden från den ryska ockupationszonen.

I Europa finns i dag i läger, i hem organiserade av frivilliga organisationer och sådana som enskilda länder försörjer, 6 miljoner människor. Många har år efter år väntat på ett visum, en tåg- eller båtbiljett till en ny framtid i ett nytt hemland. Den ungerska tragedien tvingade regeringar och frivilliga hjälporganisationer till en insats utan like och det flyktingproblem som därigenom bli-

En ungersk flyktingfamilj i ett läger i Österrike

Arabiska flyktingar i Jerusalem har slagit sig ned i den heliga stadens historiska grottor, som ligger på jordanskt område

vit akut har även medfört en samordning av ländernas ansträngningar. UNREF — Förenta Nationernas Flyktingorganisation — har därvid stort och ovärderligt stöd i ett 40-tal humanitära hjälporganisationer av religiös, politisk eller neutral karaktär. Dessa griper in där UNREF och det Internationella Röda Korset inte längre förmår eller har möjlighet att komma till rätta med flyktingarnas individuella problem.

"Lägermänniskan en bitter verklighet"

Men de 900.000 arabiska flyktingarna och den senaste utvecklingen i Mellersta Östern bevisar att flyktingproblemet inte är eller skulle vara avskrivet i och med att världen gemensamt hjälpte de sjutton miljonerna i Europa och Asien. Nya strömmar ständigt till och än är världen inte det fridens och folkförsoningens paradiset som skulle avveckla flyktingproblemet slutgiltigt. Allt

detta har getts plats i ett särskilt flyktingnummer av World Communique — YMCA:s internationella publikation. I ett bild- och artikel-svep görs en historisk återblick och

Schweizaren Auguste Lindt, som är chef för FN:s flyktingorganisation

med statistik ges läsarna en bild av hur omfattande, nästan gränslöst förtvivlat det ännu olösta flyktingproblemet är.

Lägermänniskan är idag en bitter verklighet i världen, in på våra knutar i Europa. De gemensamma ansträngningar som under FN:s överinseende och stöd nu genomförs behöver ett stöd i varje människa, vars samvete inte får sövas. Flyktingen — den hemlösa, vinddrivna, nödställda människan — får inte överges eller glömmas utan bör så snart det står i mänsklighetens kraft hjälpas tillbaka till livet.

Schacklösning

Lösningen till problemet av E. Zepler.

På 1. Da2? har svart det goda försvarsdraget Ta4! och på 1. Dg2? finns Tg4!. Lösningen är därför 1. Df2! med hotet 2. Dg1 och 3. Dg8. På 1. —, b4. 2. Da2, Ta5 följer 3. Dg8 matt och på 1. —, f4. 2. Dg2, Tg5. 3. Dc6 matt. Hjälp pjäsens uppgift är att urkoppla den gode och inkoppla den dålige försvararen.

Hjärtinfarkt vår dödsfiende nr 1

"De flesta människor dör av hjärtfel." Dessa ord fälldes av den amerikanske hjärtläkaren Paul Dudley White vid den stora kardiologkongress som hölls i Stockholm 1956, vari ett tusental läkare från trettio nationer deltog. Dr White torde veta vad han talar om — hans ryktbarhet som hjärtläkare torde i USA motsvaras av Clarence Crafoords i Sverige. Han är president Eisenhowers specielle livmedicus och kallas i allmänhet för Mr Heart (Hr Hjärta). Dr White framhöll att hjärtsjukdom är dagens största medicinska problem, att sjukdomen är psykiskt betingad och kan inträda som en direkt följd av överansträngning. Det är därför mycket vanligt att den drabbar internationellt inflytelserika personer, ledarfunktionärer. Med utgångspunkt från detta resonemang menade dr White att hjärtläkarna, kardiologerna, av i dag spelar en betydande roll för utformningen av världens öden.

President Eisenhower drabbades av en hjärtattack i december 1955. Amerikanska folkets — eller hela den västerländska världens — oro över att Eisenhowers attack skulle få ett olyckligt förlopp, kan illustreras av att börsvärdet av aktier på New York-börsen föll med 22 miljarder kronor på tjugo minuter, när meddelandet kom om att presidenten insjuknat. Hans snabba återhämtning är utan tvekan till stor del Paul Dudley Whites förtjänst.

15.000 döda per år

I Sverige skördar hjärtsjukdomarna, speciellt den variant som kallas hjärtinfarkt (hjärtpropp), omkring 15.000 människor per år, och under en femårsperiod har man funnit att hjärt- och kärlsjukdomar orsakar 25—50 procent av den totala dödligheten. Populärt har man kallat dessa sjukdomar för "direktörssjuka", eftersom de i särskild grad syns drabba företagsledare. För att undersöka uttryckets sanningshalt igångsattes 1957 en socialmedicinsk undersökning i Sverige av docenterna Olof Forsman och Bengt Lindegård. De båda läkarnas undersökning visade att hjärtsjukdom förekom i mindre omfattning bland arbetare och tjänstemän än bland företagsledare. Vid en under-

THORE AKERSTRÖM

skriver om hjärtinfarkt — "propp i hjärtat" — som kräver flera dösoffer än någon annan sjukdom. Enbart i vårt land dör ungefär 15.000 människor årligen av hjärtsjukdomar.

sökning av 66 manliga patienter mellan 40 och 55 år, vilka vårdades för hjärtinfarkt på Allmänna sjukhusets i Malmö medicinska klinik, kunde man särskilja två huvudtyper av människor, som befanns disponibla för hjärtinfarkt:

Den första typen har ett långt och grovt skelett med mycket muskler och fett. Den har ett explosivt, utåtrikt temperament och hög kolesterolhalt i blodet. Kolesterol är ett fettliknande ämne, som anses påskynda uppkomsten av arterioskleros (åderförkalkning) och "bädda" för infarkt.

Den andra typen kännetecknas av en kort, gracil skelettbyggnad, låg kroppsvikt och medelhöga eller låga kolesterinvärden. Den har ett rörligt och ombytligt temperament och är till yrket ofta företagare eller liknande.

President Eisenhower drabbades av en hjärtattack 1955

Värdet av denna kartläggning består i att man — när det bland "friska" människor påträffas män i yngre medelåldern som motsvarar dessa signalement — kan överväga förebyggande åtgärder mot hjärtinfarkt och minska riskerna för återfall. För den första typen gäller att undersöka hjärtat och minska blodets kolesterolhalt, och för den andra, att försöka minska de psykiska påfrestningarna.

Om sjukdomens närmare orsaker vet kardiologerna ganska litet, men gemensamt hyser de dock åsikten att den är en följd av det uppskruvade tempo i vilket den moderna människan tvingas att leva. Paul Dudley White håller före, att den person som i sitt yrke får ringa motion blir disponerad för hjärtinfarkt och hans råd är att gå mer och äta mindre. Under 1957 har man vid Karolinska institutet tagit hans råd ad notam och låtit infarktpatienterna utöva terränglöpning och bollspel med av allt att döma gynnsamt resultat. Beträffande överflödsätandet anser den amerikanske kardiologen prof. Key, att den höga fettkonsumtionen är orsak till att amerikanska män har mer hjärt- och kärlsjukdomar än andra. Hjärtsjukdomarna följer tämligen väl fettkurvan: i USA består kaloritillförseln till 41 procent av fett, i Sverige 37,5 procent med dödlighetssiffrorna resp. 384 och 360 per tusen personer. I Schweiz, där kaloritillförseln av fett ligger under 30 procent är dödligheten i hjärtinfarkt mycket liten.

En procent har medfött hjärtfel

Dispositionen för avancerad hjärtsjukdom är mycket hög, och det bör i samband härmed tagas i beaktande att 1 procent av alla nyfödda beräknas ha hjärtfel.

I vissa fall har sjukdomen visat sig emanera ur en så enkel komplikation som förkylning med åtföljande infektion i tonsillerna. Infektionen har lett till uppblående reumatisk feber, vilket ökat risken för hjärtfel på grund av förhöjt blodtryck i lilla kretsloppet. Av synnerlig vikt är därför föräldrapplysning beträffande riskerna för hjärtinfarkt liksom arterioskleros, som kan sätta in redan i tjugoårsåldern.

En rapport om den statliga skolhygieniska verksamheten från skolöverläkaren prof. C. W. Herlitz visade att vid de högre skolorna 1954/55 hade 675 elever eller 0,44 procent organiskt hjärtfel och 0,02 procent reumatisk feber. Siffrorna för närmast föregående år var något lägre för såväl hjärtfel som fall av reumatisk feber.

Kirurgerna kommer till hjälp

Vilka medel har kardiologerna att sätta in mot hjärt- och kärlsjukdomar?

I 14 av 17 undersökta länder har det visat sig att infarktpatienters vård är otillfredsställande beroende på bristande ekonomiska resurser och brist på kunniga läkare. Men med hänsyn till de stora framgångar som under de sista tjugo åren gjorts inom kardiologin är detta missförhållanden som ganska lätt kunde rättas till.

Redan på 20-talet upptäckte McLean i USA att heparin hade en koagulationshämmande effekt, ehuru det dröjde till in på 30-talet innan den svenske läkaren Jorpes och hans medarbetare lyckades framställa heparin i tillräckligt ren form för användning på människor. Heparinet injiceras numera i stor utsträckning som ett medel mot blodpropp i hjärtat (infarkt). År 1940 tillkännagav Link i USA upptäckten och syntesen av dikumarin, som visserligen inte har heparinets totala koagulationshämmande verkan, men har fördelen av lägre tillverkningskostnad och lättare intagnings-sätt. En annan grupp av preparat är fenylyndanedion, som begagnas med resultat liknande dikumarinets.

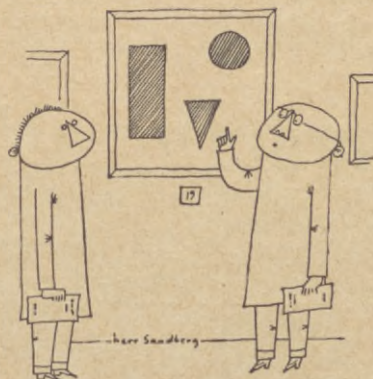
Detta är de främsta preparat varmed man bekämpar tromboembolism (tilltäppning av blodkärl genom lossnade delar av en tromb, blodpropp). Koagulationshämmande medel används numera också med framgång i behandlingen av infarkt i hjärtat: genom långvarig kontinuerlig behandling har man under det sista årtiondet sänkt dödligheten i infarkt med en tredjedel och frekvensen av återfall har kraftigt reducerats.

Jämte upptäckten av verksamma preparat mot hjärtinfarkt bör noteras de snabba framsteg som gjorts inom hjärtkirurgin, där män som Crafoord, De Bakey, Brock, Gross, Lillehei och Hufnagel vunnit internationell ryktbarhet genom märkliga hjärtoperationer. Dessa lä-

kare reparerar hjärtan, ersätter skadade klaffar och kan tillsluta abnorma öppningar mellan förmak och kammare eller korrigera abnormiteter i de blodkärl som leder till och från hjärtat. På senare tid har man även inympat kärl av plastmaterial, som kan gjutas och formas för att exakt passa för det föreliggande behovet.

De tekniska landvinningarna minskar oron för att hjärtsjukdomarna inte skall kunna bemästras. Negerkemisten Calvers upptäckt av plasten är härvidlag av lika stort värde som exempelvis prof. Helge Wulffs i Malmö lyckade försök att genom avkylning (nedfrysning av patienten i kylbox) minska blodflödet vid hjärtoperation.

F. n. är kolesterinets och andra fettämnenes förhållande till blod och vävnader föremål för grundliga studier, ävensom de radioaktiva isotopernas användning inom kardiologin.

— Den där målaren är genial —
han lever under existensminimum

● "KINESERI" HOS ...

(Forts. fr. sid. 5)

ställande resultat. Efter två vaccininjektioner har för den större vaccinsatsen blott 38 % av barnen blivit immuniserade mot typ 1 och endast 25 % mot typ 3. Dessa resultat är sämre än vid den tidigare prövningen på människor, vilket kan förklaras av att vaccinet som antiseptikum innehåller preparat, som enligt tidigare erfarenheter successivt påverkar vaccinet verksamma beståndsdelar. För den mindre satsen amerikanskt vaccin erhöles ingen immuniserande effekt mot typ 1 men 37,5 % immuniserade mot typ 3. De båda svenska vaccinsatserna gav tillfredsstäl-

lande immunisering, 73 resp. 82 % mot typ 1 och 73 resp. 97 % mot typ 3.

Några poliofall har hittills inte påvisats bland personer, som erhållit två vaccininjektioner. Det är emellertid inte möjligt att härav draga några säkra slutsatser om vacineringarnas skyddsverkan, enär det totala antalet poliofall varit ovanligt lågt under årets poliosäsong."

Bostadsbristen skapar tragedier

"120.000 människor utan egen bostad står för närvarande på olika håll i landet antecknade på bostadsförmedlingarnas väntelistor", skriver *Dagens Nyheter* på ledarplats. "Inräknas familjemedlemmar och anhöriga, stiger antalet till det dubbla. Väntetiderna är långa — och de har för varje år blivit allt längre. Efterfrågan växer hastigare än tillgången på bostäder. Inpå sextitalet, då stora barnkullar kommer upp i bosättningsåldern, blir läget katastrofalt om inte verkliga krafttag för en ökning av bostadsbyggandet sätts in.

Det är lätt att föreställa sig de svårigheter — och i många fall tragedier — som denna situation skapar: Familjer som tvingas att leva splittrade eller bo samman med endera partens föräldrar eller andra släktingar i en för ett lyckligt familjeliv förstörande trångboddhet; unga människor som år efter år tvingas uppskjuta ett planerat äktenskap, därför att ingen bostad står att få; folk som tvingas säga nej till anställningserbjudanden, därför att bostadsnöden hindrar förflyttning.

Bostadsbristen är i det väsentliga koncentrerad till de stora städerna, det vill säga till områden där utkomstmöjligheterna är störst, dit människor vill flytta. Av de 120.000 bostadsökande utan egen bostad hör hälften till Stor-Stockholmsområdet. Kön skulle vara ännu längre om alla som i och för sig vill in till storstaden fanns anmälda. Men de tas ej emot eller avstår att ens försöka, därför att väntetiderna är så långa. Hälften av bostadsbristen — i den utsträckning denna nu framkommer i antalet registrerade utan egen bostad — är koncentrerad till Stor-Stockholm."

*

Ännu — 13 år efter kriget — fortsätter bostadsbristen att öka. Den har blivit den fulaste fläcken på Välfärds-Sveriges banner. På inget annat område har de "styrande" misslyckats så kapitalt, som när det gäller att ordna bostäder åt medborgarna. Och denna uppgift hör förvisso till de viktiga i samhället.

Red.

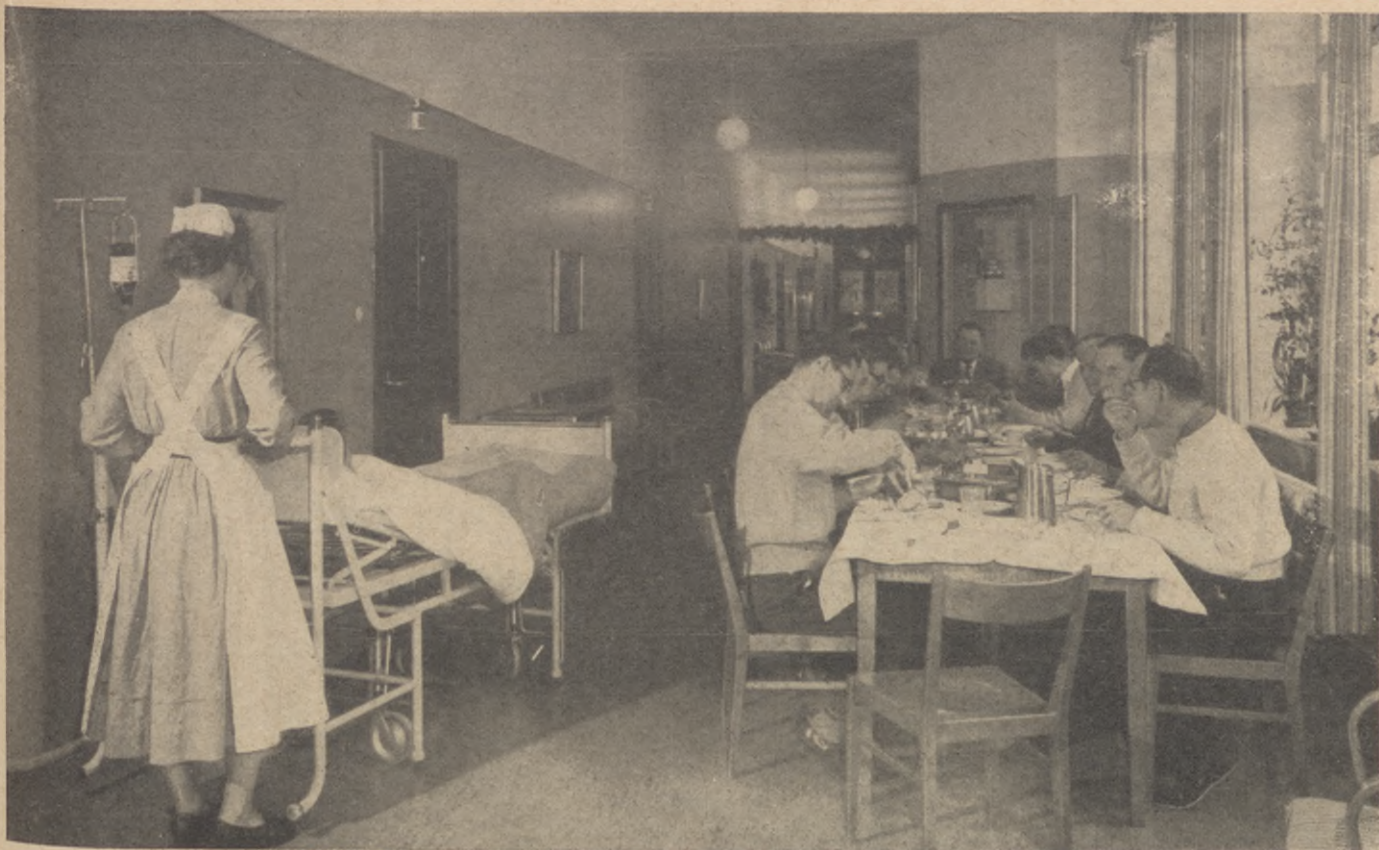
Sjuksalarna på Söderby sjukhus — Stockholms stads sanatorium — är stora och otrivsamma. De passar dåligt in i modern sjukhusvård.

Söderby omodernt och otrivsamt

Sjukhusets toaletter är alldeles för få, och ibland bildar patienterna kö framför dem.

Denna smala hiss får illustrera hur trånga och opraktiska många utrymmen är på Söderby.

Någon matsal finns inte. De uppegående patienterna måste äta i korridorerna, och det händer att nyopererade fall transporteras förbi middagsborden.

Brist på rökrum tvingar patienterna på en del avdelningar ut på balkongerna, när de vill ta sig ett bloss.

SPEGELN

Novell av OVE EKELOUND

I en dyster och otillgänglig bergstrakt levde ett småväxt, senigt folk.

Med knäande steg som lappar eller kineser smög sig männen skyggt fram längs stigarna. Och när kvinnorna på höstsidan vågade sig ut i skogen för att plocka bär, såg de sig ängsligt omkring som om de bakom varje buske anat ett försåt.

Solen sken sällan där. Men om somrarna mullrade åskan utan avbrott vecka efter vecka, och en järngrå himmel sopade fram över de utskjutande, vulkaniskt söndersprängda klippspetsarna, som varje ögonblick med ett förfärande dån kunde väntas störta ner i de svindlande avgrunderna djupt där nere.

I en dalgång mellan bergen låg byn Ife. Den bestod av låga, halm-täckta lerhyddor, klungade tätt intill varandra liksom för att söka skydd. Men en av dem tycktes ha tagit avstånd från de andra. Den hade klättrat en bra bit upp på sluttningen, den vände ryggen åt hela sällskapet och skilde sig för övrigt både genom sin rödaktiga färg och den ovanligt höga och spetsiga formen från de täta leden av kamrater lite längre ner.

Ensam i denna hydda bodde Ka, som ägde en klenod.

Ingen mer än han själv visste, vari den bestod, men männen i Ife

såg ju, att han gömde något under manteln och greps därvid av en nyfikenhet, som de inte gjorde sig någon större möda att försöka dölja.

— Ka! ropade de. Vad är det egentligen du går och smusslar med?

Ka, som var en allvarlig och inbunden natur, satte upp ett oerhört förvånat ansikte och log ansträngt.

— Ingenting, svarade han oskyldigt. Luft och tomhet. Ingenting!

Och för att visa att han inte ljög, gjorde han en stor gest mot himlen med sina låga, magra händer.

Det var en smältande het högsommardag. Solen stod som en rödglödgd kanonkula bakom de sotiga, kringnurrande små skyarna, och den uttorkade luften kändes sträv som damm att andas.

Kvinnor och barn, som avlyssnat ordväxlingen, kom nyfikna ut ur hyddorna. Byn Ifes invånare stod där i den vindlösa middagstimmen och tittade efter Ka, som långsamt men med snabba, skuldmedvetna tillbakablickar försvann bland bergen.

Vad visste de om honom? Ingenting.

Jo — att han vek undan så snart han mötte någon, inte deltog i de gemensamma jakterna, sällan hörts fölla annat än likgiltiga, betydelse-

Ka bodde ensam i sin hydda.

lösa yttranden och aldrig gick till fest.

Allt detta hade hittills varit en gåta för dem. Men med ens öppnades deras ögon och de såg klart. De såg något, som lyste med nästan övernaturlig glans — en ädelsten av oskattbart värde eller vad det kunde vara. Och förnumstigt nickande drog de sig in i sina hyddor för att rådslå med varann.

Från den stunden började Ka på allvar oro sig för sin klenod. Han vågade inte längre bära den på sig, dold i den vida, jordbruna mantelns djupa veck. Han neklade tvärtom stor omsorg på att ständigt finna nya gömställen för den hemlighetsfulla skatten, kring vilken redan så många heta tankar dansade sin lystna dans. Än dolde han den bland vissna löv i källaren, som hörde till hans hydda, än instucken mellan de grova grenarna, på vilka taket vilade. Om natten förvarade han den i halmen, som utgjorde hans enkla bädd, och ibland grävde han ner den i en avsides belägen morotsåker.

Men det hjälpte inte. Folket i Ife, som för längesen gripits av mistankar, märkte allt tydligare att han fortfarande gick omkring och smusslade med något. Så snart ett tillfälle yppade sig, brydde man honom för hans hemlighetsmakeri. Och när nyfikenheten blev männen övermäktig hände det, att de högg tag i en flik av hans mantel och höll honom fast, fordrande att han äntligen skulle ge dem lösningen på gåtan.

— Ka! ropade de i allt hotfullare ton, vill du nu säga oss vad det är du går och gömmer undan våra blickar?

Ka föll på knä och började gräva mellan ett par stenar

Men Ka slet sig hastigt lös och slog åter ut med sina smala, tomma händer.

Ife började man snart misstänka, att det var något helt enkelt oerhört, han hemlighöll. Ryktet flög från hydda till hydda, och under flykten antog det enorma proportioner.

Slutligen, när spänningen blev för stark, sammansvor sig allt mankön i staden, omringade Kas boning och beredde sig att slå in dörren för att försäkra sig om hans person.

Men nu visade det sig, att fast alla önskade få detta gjort, så ville ingen slå det första slaget. Männen i Ife, uppgående till ett antal av trehundra nittiåtta, stod där med väldiga träklubbor i sina grova händer, rådvilla som barn.

En av dem pekade på en annan och sa:

— Gör det du!

— Nej! svarade denne vresigt.

Gör det själv!

I lerhyddornas öppningar trängdes kvinnor med sina nyfödda på armarna. Deras ögon lyste av en spänning, som föreföll dem outhärdlig.

— Nu vet jag! utbrast en tredje.

Låt oss göra det en för alla och alla för en! Låt oss alla på ett givet tecken höja våra klubbor!

— Ja, ja! sorlade männen.

— Finns det plats för så många klubbslag? undrade någon.

Då öppnades dörren och Ka steg ut — skenbart oberörd, med armar i kors.

I samma ögonblick störtade sig männen över honom, band honom, kastade omkull honom på marken och rusade in i hyddan, i den mån de kunde rymmas där.

Efter en stund kom de åter ut, besvikna, skakande sina huvuden.

Ka låg alltjämt kvar på marken. De smala, hårt åtdragna repen skar in i köttet, och han stönade av smärta.

— Vad vill ni? kved han.

Vid risk av livets förlust fordrade nu männen i Ife, att han genast måtte röja hemligheten.

Äntligen — efter en tvekan, som föreföll dem evighetslång — nickade Ka nästan omärkligt.

De reste nu upp honom mot hyddans vägg, skar av repen och lät honom pusta ut. Barn och kvinnor kom springande från alla håll. Trängseln blev fruktansvärd.

— Nåväl! utbrast Ka, som insåg det hopplösa i att söka spjärna mot detta fyrahundrahövdade öde. Nåväl — då ska ni få er vilja fram! Eftersom ni tvingar mig till det, ska jag visa er vad det är, som jag så länge har sökt gömma undan era blickar!

Han gjorde en kort paus och tillade med ett egendomligt leende:

— Men skyll er själva, gode män!

Ka sträckte upp högra handen och ropade med stark röst:

— Följ mig till Mem!

Och de trehundra nittiåtta männen med klubbor i händerna följde nu Ka till Mem, den högsta bergstoppen, belägen tretusen fot över havets yta, medan kvinnor och barn kvarlämnades för att vakta hyddorna.

Då de kommit fram till platsen, föll Ka på knä och började gräva mellan ett par stenar. Han bet ihop tänderna och grävde allt djupare med bara händerna så att blodet slutligen droppade från hans fingertoppar.

Till sist fick han fram ett fyrkantigt föremål, som han dolde mellan sina händer.

Han reste sig mödosamt, torkade svetten ur pannan och såg ut över den beväpnade skaran. Och åter log han detta snabba, outgrundliga leende, som ytterligare retade deras nyfikenhet.

Byns äldste, en vitskägig gubbe, ställde ifrån sig klubban och sträckte ut armarna.

— Tystnad! ropade han. Ka vill tala!

Ka böjde på huvudet.

En sekund blev han stående så, liksom försänkt i bön. Därpå rätade han åter upp sig och sträckte fram de hoplagda händerna mellan vilka han ända in i det sista värnade sin hemlighet.

Hans läppar rörde sig. Men inte ett ord kom över dem. Han skakade på huvudet och stirrade förtvivlad ut i luften.

Fanns det då ingen möjlighet att slippa undan?

Men små och seniga, vuxna som knotiga, vindvridna dvärgträd ur den vulkaniska jorden hade de omringat honom, Ifes trehundra nittiåtta män. Ett otåligt mummel steg ur deras strupar, och de långa klubbkaften, som vilade på deras axlar, rördes hotfullt av och an.

Här fanns inte en tanke på försoning. Det osägbara måste sägas ut.

Ka suckade och såg på sina händer.

— Detta, sa han långsamt, är blott en liten spegel. Men den är av oskattbart värde, ty den heter Sanningens spegel, och den visar oss det mest eftersträvade och samtidigt mest fruktade på denna jord. Man

(Forts. sid. 23)

SHANKARS FJÄRDE HUSTRU

Novell av
K. B. VAID

Shankars tredje hustru rymde hon Sockså en dag.

Shankar blev mycket tagen. Han grälade på grannarna för att de inte gjort något för att hindra henne. Han rände runt på jakt efter henne. Han gick till polisen och anmälde saken men på polisstationen tog man honom inte på allvar. Han försökte förgäves få de äldstes stöd. Och till slut insåg han att han måste finna sig i vad som hänt.

"Du ville inte lyssna på oss när vi sa åt dig att inte slå den stackarn".

"Vi slår också våra hustrur men inte som du".

"Du är en skam för oss alla, för hela byn".

Några dagar framåt fick Shankar finna sig i sådana och liknande anmärkningar från så gott som alla som kände honom.

Dagen efter Paros försvinnande gick Shankar inte till sitt föraktade arbete på gatan. Dagen därpå hann han inte mer än komma ut förrän han blev utskälld av arga kvinnor.

"O Shankar, son av en lathund, vad var det som hände dig igår?"

"Vad tror du du är — en nabob?"

"Kan du inte gno på lite bättre när du nu äntligen kommit hit?"

"Du är då mer än man kan stå ut med".

Och Shankar som var känd för att hålla långa tal till svar på varje ord folk sade honom lyssnade stumt till alltsammans. Han låtsades som om han inte hört.

Han skötte sitt arbete helt utan den nervösa energi som förskaffat honom många öknamn. Kvinnorna blev förbryllade av hans ovanliga tystnad. Han blev också färdig med sitt arbete tidigare än vanligt. Och han tiggde inte ens om en sliten skjorta eller gammalt bröd eller en paisa till en rök.

Sanningen var den att han inte Skunde glömma Paro. Han hade tyckt bäst om Paro av alla tre hustrurna. Hon hade kostat honom lika mycket som de andra två tillsammans. Hon hade knappt levat tillsammans med honom mer än en månad. Han hade inte slagit henne mer än en nio—tio gånger och aldrig värre än att benen höll i kroppen på henne. Varför skulle hon då springa sin väg? Shankar kunde inte begripa

Paros tilltag fast han försökte se saken från alla sidor.

Mitt under dessa smärtsamma betraktelser och varje gång en elak kvinna på gatan påminde honom om Paro med någon illasinnad anmärkning kunde han häva ur sig några kraftfulla svordomar. Han till och med föregav tacksamhet mot Gud Allsmäktig för att han så snabbt befriat honom från den otacksamma hyndan. Men efter arbetet när axlarna värkte och han inte kunde räta på ryggen kände han sig mycket ensam. När han åt kunde han plötsligt komma på sig med att inte vilja ha ens hälften av maten han tjänat ihop, och komma ihåg att med Paro vid sin sida kunde han äta hur mycket som helst. Då slogs han återigen av sanningen att av alla hans hustrur hade Paro varit den starkaste, den arbetsammaste. Hennes armar var så starka, så runda att de flesta unga männen på gatan inte kunde låta bli att kasta ögonen på henne. Hennes lår var vita som mjölk. Hennes gång var som hindens. Hon arbetade fort och väl. Hennes sätt att tala kom alla barnen på gatan att älska henne.

Hon kunde till och med ha fött honom ett barn i sinom tid.

Vid sådana tillfällen fick Shankar alltid en känsla av att ha gjort en dumhet. Men han flammade omedelbart efteråt upp i ett försök att urskulda sig. "Hur skulle det kunna vara mitt fel? Vad har jag gjort. Jag sa aldrig åt henne att ge sig iväg." Och så när han tänkte på allt besväret med att få tag på en ny hustru upprepade han för sig själv sitt hemliga beslut: "Hända vad som hända vill men jag kommer aldrig låta den nya ge sig iväg".

Efter några dagars självvrannsakan Eoch grubbel visade Shankar åter de gamla takterna — han slogs med den ene, grälade med den andre och kom ihop sig med så gott som alla. Han slog ihop händerna i en ironiskt vördnadsfull hälsning mot alla. Då och då gnuggade han pannan i marken med en iver som fullkomligt tillintetgjorde offret för hans ironi. Varje dag retade han någon ung kvinna med att kalla henne "mor".

Med detta sitt fullt normala beteende försökte han dölja sina allvarliga försök att få tag på en ny hustru. Underhandlingar var på gång med en rad familjer samtidigt och han sparade varenda paisa han kom över. Han hade snålat in på sina biris betydligt och nöjde sig med fimpas som han plockade upp här och var. Den här gången, hade han tänkt sig, skulle han ge ut så litet som möjligt på kläder och krimskrams. Senare om hon uppförde sig väl skulle han köpa henne allt hon ville ha. Det fanns naturligtvis en viss rädsla bakom försiktigheten — den nya kunde ju också springa sin väg. Men förhoppningarna var ungefär lika stora. Och därför lyste hans ansikte av hemlig belåtenhet.

En dag var det en kvinna som sade till honom "Shankar . . . när kommer din nya hustru?" Shankar slängde kvasten i marken, slog ihop händerna till hälsning och svarade förbittrat "För Guds skull låt mig vara ifred. Jag sköter mitt och får betalt för det. Är det inte nog? Håna mig inte. Vem skulle vilja bli min hustru? En fattig, Ett odjur. En odugling. En gatsopare." — Kvinnan blev svarslös.

Shankar arbetade som gatsoppare.

Men redan nästa dag förklarade han helt lugnt att han tänkte ge sig i väg någonstans för några dagar.

Efter tre dagar kom han tillbaka med sin fjärde hustru. Tidigt på morgonen såg man honom visa upp sin hustru för kvinnorna på gatan. Hans maningar till henne att vara försiktig med ditt och aktsam med datt avlyssnades av alla som inte sov mycket hårt. Kvinnorna hade mycket roligt åt att de gissat rätt. De frågade honom vad hans hustru hette, hur gammal hon var, vad hennes förre man hetat och hur länge hon skulle stanna hos honom. Men han var på alltför gott humör för att retas på någonting.

Shankar var lycklig. Rami var kanske till och med bättre än Paro. Och hon hade inte kostat honom mycket. Hon var lite äldre än Paro och lite klokare också, hoppades Shankar. Hon hade tatueringar på kinderna. När hon gick rörde sig hennes lemmar som till musik. Ja, Shankar hade orsak att vara lycklig.

När han rökt några biris gick han fram till Rami som stod och pratade med en av Shankars plågoandar. Shankar frågade kvinnan: "Vad tycker du om henne, bibiji?" — "Hon är bra men tror du hon...?" Shankar lät henne inte avsluta meningen. "Vad har du emot mig bibiji? Varför försöker du sätta upp henne mot mig? Jag är din slav din tjänare, din slaskspannstömmare

men det betyder inte att..." Kvinnan skrattade. Hon förstod vad han menade.

Shankar och Rami började sitt arbete på gatan mycket snart — han från ena ändan — hon från den andra. De möttes ungefär vid mitten av gatan. Shankar räckte över brödlevarna han tjänat till Rami. Så satte de sig ned någonstans och åt sitt bröd. Ända sedan Rami kom verkade det som om kvinnorna slutat reta Shankar. Alltid när Rami kom till gatan ensam frågade kvinnorna: "Var är din Sahib idag?"

Rami var av naturen rätt tyst av sig. Paro hade inte talat mycket hon heller men Rami var ännu tystare. Hon bad inte ens om en brödle. Kvinnorna tyckte om hennes beskedlighet och kallade henne till och med "lilla ko".

Men en dag råkade kon på slaktaren i Shankar. Man hörde henne gråta och slå sitt bröst på gatan. Shankar kom slokörad efter. När man frågade henne snyftade Rami att han slagit henne för ingenting. Någon försökte säga att han kanske varit drucken. Shankar protesterade ilsket — hade han någonsin gjort sig känd för att dricka och det visste minsann Rami. Men han blev tyst när någon frågade honom varför han slagit henne. Han tycktes inte veta det själv. Han bara bad och bad att hon skulle komma tillbaka till honom. Rami vägrade. Shankar talade om för alla som ville höra på att

Rami hade hotat med att ge sig iväg och att han inte tänkte låta henne göra det. Folk runt omkring dem bannade dem bägge två. Kvinnorna ställde sig lite mer förstående, ändå. Men de var angelägna om att få njuta av uppträdet så länge som möjligt och ville inte få slut på det i första taget.

Mycket snart var man och hustru inbegripna i ett hetsigt ordbyte. Rami bara upprepade vad hon sagt den senaste halvtimmen. Hon slog ut med armarna: "Varför slår du mig? Fråga vem som helst på gatan. Slår de sina hustrur?" — Shankar kliade sig i huvudet en stund. Det tycktes honom som om Ramis beslut och hans eget öde hängde på vad han svarade henne. Det var ett spánt ögonblick. De flesta av åskådarna tycktes inse frågans allvar. När Shankar till slut öppnade munnen till svar var hans ansikte blekt och naket: "Kanske jag är tokig Rami, men jag frågar dig — finns det en enda av alla dessa människor som måste göra mitt smutsiga arbete? Säg, vem är det annat än jag som måste tömma deras stinkande skittunnor?"

Rami såg länge på honom. Så reste hon sig. Skratten dog ut när de långsamt gick hemåt tillsammans.

Rami var den sista av Shankars hustrur.

Overs.: Gun Ulvestam

Ill.: Gösta Kriland

● SPEGELN

(Forts. fr. sid. 21)

ser den nakna, obarmhäftiga sanningen i denna spegel — inget annat —.

Det uppstod rörelse i hopen. Ifes män blängde besvikna på varandra.

— Sanningen? Sanningen? mumlade de.

Mitt i ringen, som likt en snara slöt sig allt tätare kring honom, stod Ka med Sanningens spegel mellan sina darrande händer.

— Du ljuger! skrek en röst.

Ka svarade inte.

— Låt oss undersöka, om han ljuger! ropade en annan.

En tredje ryckte till sig spegeln och sträckte den så högt han kunde upp i luften.

Den såg ut som en helt vanlig liten spegel. En skog av ivriga händer sträcktes efter den.

(Forts. sid. 31)

Rami hette Shankars fjärde hustru.

Som att blåsa ljud i gräs...

Deras möte präglades av trevande försök till närhet, ömma ord om vänskapen som ingenting begärde. Han talade om andra kvinnor som han mött, men innan han berättade bad han om ursäkt för sin taktlöshet. De vandrade i staden, kom till Kungsträdgården som i skymningen med sina många ljusa glober liknade en matematikers försök att slutgiltigt beräkna snöbollskrigens frusna drömmar...

— Så mycket kramsnö, sa han.

— ...och så många stela, våta tumvantar, fyllde hon i.

Han tog henne i handen, lät det första fasta greppet mjukna, höll till sist i skinnet på hennes vänstra handskes lillfinger. Deras armar svängde lätt i takt med rytmen inom dem. Det känns lätt att gå med honom, tänkte hon, fast jag har skor med höga klackar, föga lämpade för promenader.

— Det känns lätt att gå med dej, sa han. Så som man går när man är mycket lycklig...

Sekunder efter det han tystnat

Novell av

NILS-OLOF ANDERSSON

blev hon medveten om orden, tyckte först att det var enbart hennes tankar som förstärktes av sorlet runt omkring. Sedan såg hon upp på honom, hennes gröna ögon fick en mörkare nyans av hattens flor. Den nynnande ton som funnits inom dem drog bort. Han märkte det först i hennes höfters mjuka fördröjning, saktade stegen så som man gör när man gått i takt med musik som plötsligt försvinner. Hon tänkte: Så följsam han är.

Han tog hennes arm när de stannade, tryckte den lätt som av samförstånd, så som man gör när man ser någonting som kan locka till undertryckt skratt. Detta är att samla, tänkte han.

Musiken från estraden slog som vågor mellan husen, en sångerska tog vid och fick sin röst dubblerad. Bänkarna närmast scenen var väl besatta, mest av äldre människor, kanske pensionärer som haft tid att vänta länge. På pressbänken satt tre personer, en utav dem skrev med ljusgul penna i ett block. Vokalistens röst tog slut, en aning tidigt, tyckte han. Hon skapade en tystnads klyfta, i den klyftan rusade en ambulans med tjutande sirener. Det lät som hessa sidentrumpeter, tonerna vattrades och slog mot de lysande globerna. Svagare först borta från Norrmalmstorg, fränare utefter Kungsträdgårdsgatan, råast och grövst mittför Jernkontoret, sedan tunnades ljudet ut och alla huvuden som vänts mot ambulansens väg blev åter riktade mot scenen...

— Hörde du, sa han. Det lät som sträva sidentrumpeter. Minns du de breda, saftigt gröna grässtrån, som man pressade emellan händerna och den korta glädjen när man lyckats blåsa ljud i gräset... och det var

som en grönfrostig bladkniv när man drog ett sådant strå... långsamt mellan läpparna.

Hon lyfte högra handen, grep om vänstra slaget på hans grå flanellkostym, lät tyget långsamt glida mellan tum- och pekfinger. Kroppen vid hans sida skälvde till, ett grässtrås strävhet slog som i häftigt korsdrag upp en dörr till rum som länge varit stängda: På breda golvtiljor, med strimmigt ådermönster skapat av vindars sus och mossklädd mylla, oregelbundna mönster av vit och torkad strandsand. Spår av nakna fötter fram till blickfälts slut, kölden som skakade kroppen, lukten från virkat sängöverkast och solen som byggde ett dammstråk rätt över rummets ofantliga bredd. Pojkknuff på lek i ryggen vid bryggans yttersta kant, kampen för att finna balansen, och fallet... som en näckros på vattnet den gula bomullsklänningsens kjol. Suset i öronen sen när hon sjönk, trevande händer som drog, grep om testar i håret. Strandsand i munnen och gnisslande sandkorn mot tänder emalj...

Klumpiga försök till konstgjord andning, flåsande scoutlärdom. Smärtan när ansiktet gnedes mot sanden fick henne att sätta sig upp. Insjöns grumliga och söta vatten rann från hennes hår och solen värmdes hennes nakna fotsulor. Den

korta skuggan närmade sig, grep med varliga händer om hennes bröst. Första gången han försökte lyfta henne föll hon ned igen, blev sittande med huvudet mot bröstet. Hela tiden höll han sina händer lika varligt och i solvit tystnad kände hon hans oro. När ett moln fick solen att fördunklas huttrade hon till, han reste henne upp och höll henne försiktigt, kände efter om hon höll balansen. Med raka knän lät hon sig falla framåt, och han tog henne långt innan fallet börjat, höll henne hårdare nu och hon kände dragningen bakåt. Stödde sig mot hans kropp och kände hans kind genom det våta håret, i det ögonblick som solen kom tillbaka pressades de tätt intill varandra av en sam-öm våg, en naken känsla höll dem fångna och han släppte henne när ett bråddjupt råmande kom glidande från andra sidan sjön.

Hon föll långsamt framåt, väntade ännu en gång hans stöd och när det inte kom raglade hon till men höll sig upprätt. Gick en druckens vandring över strandsanden, slog stortån i en sten på ljungstigen och hoppade ett tag på ena benet. Det flimrade av hoppa-hage-leken, när hon fann den ovärdig började hon gå som vanligt några steg, men mattheten i kroppen tog överhanden just där talkskogen tog vid... I skuggan huttrade hon till, kände klännings-

tyget fuktigt klistrat intill kroppen när en kylig susning drog igenom träden. Doften av syrenerna, som växte vid bersån, slog tungt igenom insjövattnets söta lukt i håret, en humla brummelflög helt nära henne, landade och gjorde en luden lov in i syrenklasens blommor, fann ingen honung eller en skattad blomma, surrade dovt i sommarens stillhet. I träkaret, som stod vid pumpen, kändes vattnet mjukt och ljummigt. När hon klev i med båda fötterna kom yrseln över henne och hon grep om pumpens varma järnhandtag, det snörde åt i hjärtrakten av ensamkänslan.

Du, sa han. Minns du när jag knuffade i dej från bryggan? Du, jag kan nog aldrig glömma den synen... när du stapplade från sjöstranden, genomvåt var du och jag visste att du var ensam hemma, men jag vågade inte följa efter dej fast jag visste du var ensam... och när jag tänkte på att du kunde ha drunknat kände jag mej alldeles hjälplös och...

— ...och sedan flydde du?

— Om det var en flykt, var det en flykt under hjälplöshetens trasade fana. Hela nästa dag låg jag till sängs och hade feber.

— Och när dom kom hem på kvällen hade dom köpt en ny klänning åt mej och jag kammade håret länge och gick ner till sjön för att be dej inte tala om för någon... mamma trodde att sängöverkastet var vått för att jag legat och gråtit och längtat efter henne och det lät jag henne tro. Det händer än ibland att hon säger: Minns du när du låg och grät efter mamma? Hon säger det ibland när jag inte hört av mej på länge, men det är bara vi två som vet hur det gick till, eller hur?

(Forts. nästa sida)

Länge kammade hon det våta håret, när hon kom hem

— Ja, jag har aldrig talat om det för någon, sa han. Men din gula kjol, märkte hon inte?

— Den sköljde jag i regnvattnet och strök den torr... vad du måste minnas allting väl, men var den gul? Jo, det kanske att den var...

— Visst var den gul, jag minns att innan du sjönk tyckte jag att du var som en gul näckros på vattnet.

Det kom några regnstänk som fick trädens blad att skälva till. Han tog hennes paraply, drog upp fodralets blixtlås med en rörelse som verkade van och självklar. Och plötsligt kom hon ihåg att allt han gjorde verkade så självklart, utan tvekan. Den där tveklösheten hade funnits redan då, den sommaren för länge sedan. Många gånger, när hon irriterats över männens fumlighet, hade hon tänkt på honom, undrat om han fått behålla självklarheten. Han höll hennes paraply över dem båda, under detta, det bräckligaste av alla tak, kände hon en trygghet utan yttre gräns...

Känslan av trygghet fick hela hennes kropp att mjukna, alla spänningarna släppte och hon tyckte hennes sätt att andas var alldeles annorlunda, själva luften smakade någonting, smakade av sommarskymningen. Hon kände sig behaglig och lekfull på ett sätt hon inte trott var möjligt. Och hon tänkte på att bakom henne låg ett äktenskap i spillror, att hon nu var inne i ett nytt sedan nära tio år, två äktenskap som gett henne, ja vad? Hon försökte tänka efter, men inget av de ljuva minnen hon erinrade sig hade någon likhet med att stå så här under ett paraply...

Han tog hennes arm och de började långsamt gå fram mot Operakällaren, trots regnet stod det fortfarande mycket folk kvar och lyssnade på den underhållning som bjöds från Kungsträdgårdens scen. Han lotsade henne igenom klungorna och hon tyckte att de vek undan, beredde plats för denna vandring. Nere vid femmans hållplats stod ett ungt par och väntade. Hon såg lite sur och butter ut, han verkade nedstämd. De ställde sig intill och väntade, fortfarande höll han hennes paraply över dem båda. Den mjuka rytmen inom dem hade kommit tillbaka under promenaden och medan de väntade och stod vid varandras sida kände de ett stillsamt nynnande inom sig. Då hon vände huvudet en aning såg hon att det unga

paret vid deras sida helt ändrat attityd. Flickan smekte långsamt pojakens kind och han tog henne varligt om ryggen.

— Säg du dem, sa hon. Vänd dej inte om just nu så ska du se vad de förändrats.

— Å, sa han, jag vet det redan. Hon smeker antagligen hans kind och han är lite blyg, men just nu rätt lycklig.

— Men du har ju inte sett åt det hållet. Sådant händer bara inte, protesterade hon.

— Å, det händer nog, sa han, det händer ganska ofta till och med.

— Vilket händer ganska ofta... till och med?

— Att män blir lyckliga för en smekning på en kind, om du förstår mej?

Hon lyfte sin hand och smekte hans kind, ertappade sig själv med att stå på en spårvagnshållplats och smeka en man på kinden, tyckte plötsligt att hon pratat alldeles för mycket och ställt alldeles för många frågor. Han tog hennes hand och drog försiktigt av handsken. Hon såg en aning förundrad på honom. Vad ämnade han göra? Kyssa hennes hand?

— Jag tycker nog en liten aning bättre om en smekning utan handske, sa han. Gör inte du?

Hon vände huvudet en aning, sneglade på paret vid deras sida. De stod tätt intill varandra nu. Långsamt lyfte hon sin hand och smekte honom sakta. Han satte på henne handsken igen.

— Jo, det gör jag nog, sa hon.

— Om du lyfter en aning på floret ska du få en kyss på kinden. En kyss som jag har längtat efter att få ge dej ganska länge, min vän.

Den natten vandrade de med varandra till gryningen kom, dansade uppför höga trappor, genom stadens gator, men längst dansade de samman i musikpaviljongen i en av stadens parker, rörde sig rytmiskt till tonerna av en musik som fanns inom dem. Nynnande och gnolande lät de timmarna försvinna... Popplarna blev med i dansen, gungade i vinden och förvandlades till personer från ett annat, lyckligare tidevarv.

— Du sa han, jag tycker att det känns som om vi var de sista människorna på jorden, dansande högst uppe på nordkalotten.

Länge efteråt, när hon kammade sitt hår framför den tredelade spe-

● SJUKDOMAR AV...

(Forts. fr. sid. 6)

nervösa komponentens orsak kräver tid och finess av läkaren. Orsaken kan helt enkelt vara någonting som patienten helst vill dölja.

Följden av dessa svårigheter har blivit att en och annan läkare, många säger Alvarez, svänger till med en diagnos och en behandling på en höft i hopp om att besvären skall rätta till sig genom självläkning. Ett lugnande preparat kupeerar ju också besvären för någon tid. Förargad tar författaren dessa läkare i örat och påpekar att de ödar med den sjukets tid och pengar.

Självgör aldrig professorn så. Med raska drag tecknar han fall efter fall, mest kvinnor, som efter en vandring hos olika läkare kommit till honom och fått sin sjukdoms egentliga natur kartlagd. Farten i dessa teckningar är verkligen amerikansk. Kanske bristen på reservationer och nyanseringar också är amerikansk. Jag vet inte. Måhända har man i folkmyllret där borta vant sig av med konsten att nyansera.

Kanske är det också den uppskrivade hastigheten i bokens resonemang som gör att upprepningarna tornar upp sig över all mått. Man tycker sig ibland gå på gång läsa om precis samma fall med samma resonemang och formuleringar. Bantad till halva sin storlek skulle boken blivit dubbelt så bra. Den innehåller nämligen också mycket positivt i fråga om kunskaper och människokänedom. Partiet i boken som ger praktiska råd om livsföringen; hur man skall bete sig för att inte i onödan slita på sina nerver gör säkert sin nytta. Även om man tycker sig ha hört råden förut blir de inte sämre för det.

Men den rad av diagnostiska mästestycken som författaren plockar fram gör, att man med förvånad beundran tycker sig ha mött en världsmästare på området.

Ture Edbom

geln, erinrade hon sig de ord han sagt när hon het av åtrå och tillintetgjord av hans ömhet försökt att föra deras vänskap över gränsen... I spegeln såg hon hur läpparna formade orden: "Stören icke kärleken förrän den själv så vill..."

Ill.: Gösta Kriland

Sången från havet

Du kom som en dröm över hållarna.
Ditt steg var en visa — en sång.
Den kvällen blev ljuvast av kvällarna
och allt som var en gång.

Havet låg blått och tången
drev med maneter mot land.
Förtrollad stod jag — och fången.
Din blick blev klave och band.

Du finns i mitt hjärta. Om kvällarna
går jag och gnolar en sång
om fiskeläget och hållarna
och allt som var en gång.

Hösten ruskar. Förgången
är livets sötma och sav.
Men minnet blommar i sången
från somrarnas västerhav.

Helmer Grundström

Var finns det stora äventyret?

Avstånden krymper. Jorden börjar bli för liten. Vart skall äventyraren ta vägen? Det finns inte längre några vita fläckar på världskartan. Jorden är sönderrest, sönderupptäckt, söndertrafikerad.

Ungefär i den stilen går pessimisterna på. Men har de rätt? Är det verkligen så illa beställt med äventyrmöjligheterna som en hel del gott folk går omkring och tror?

Kanske kan man svara både ja och nej på den frågan. Mycket beror på vad man menar med äventyr, upptäckter, avstånd osv. Det finns till exempel många svenskar som menar sig känna det egna landet tämligen bra. De har under årtionden berest Sverige med tåg, buss, båt och bil, framhåller de. Och de har cyklat, fotvandrat etc. Alla viktiga städer mellan Ystad och Kiruna har de besökt. Massor av pensionat, hotell, motell och vandrarhem har de gästat. För att inte tala om alla tältplatserna. Och så har de badat på västkusten och på Gotland, sett de blå bergen bortom Siljan, åkt skidor i Sälen och Åre och sett midnattssolen lysa över Abisko. Vad återstår att se och uppleva? undrar man. I det egna landet vill säga.

Härom kan naturligtvis diskuteras i det oändliga, men nog finns det ännu en del tämligen jungfruliga tasselmarker i Härjedalen, Jämtland

Är ni äventyrslysten? Det är ni kanske. Men det finns inga äventyr att uppleva numera, invänder ni. Inga riktiga äventyr åtminstone. Eller finns det kanske? Läs efterföljande artikel och tänk efter!

och Lappland, som kan vara värda att offra några veckors upptäckarlusta på. Eller varför inte det tämligen okända kustlandet mellan Härnösand och Örnsköldsvik? Hur många bland de ärade läsarna har t. ex. sett de vidsträckta klapperstensfälten och de mäktiga klippformationerna mellan stora kustlandsvägen och havslinjen innanför Ulvöarna och Mjältön?

För alla som ändå menar att det är stört omöjligt att uppleva några äventyr i Sverige, återstår givetvis ingenting annat än att styra kosan utomlands.

Men så börjar kvirret igen. Europa?... Inte går det att uppleva några äventyr i Europa. Åtminstone inga fredliga sådana. De stora turiststråken kan man lika gärna uppleva från bioduken, radion och TV:n. Och några skogsområden att tala om finns det ju inte. Och alla alptoppar är ju bestigna.

För den som inte nöjer sig med det europeiska "småpysslet" finns följaktligen ingen annan råd än att bege sig till mer eller mindre vilt främmande länder i andra världsdelar. Det finns faktiskt en hel del sådana att välja på även för den mest krasne äventyrylstne. Fråga Sten Bergman och Rolf Blomberg. De vet.

Finns det blott tillräckligt med vilja, tid, ork, råd, mod, dumdrighet osv., så är det faktiskt "bara" att bokstavligen åka rakt in i det stora äventyret.

◇

Vad sägs om en färd genom Canadas eller Alaskas ödemarker? Och hur vore det med en tids ormjakt i Mellanamerikas feberheta djungler?

Brasilien, Venezuela och Colombia är heller inte fy skam för den som önskar sig starka sensationer och fysiska vedermödor i mängd.

Brasilien enbart har en ytvidd av 8.500.000 kvkm, och dess stora pulsåder, Amasonfloden, har med källfloden Maranon en längd av inte mindre än 5.000 km. Dessutom finns det över 200 bifloder att kuska omkring på, och av dessa är ett tjugotal mäktigare än Rhen, och flera har större vattenmängd än Donau. På ett par ställen är förresten Amasonfloden så bred, att man från en båt i mitten av floden inte kan se stränderna!

I de kringliggande urskogsområdena kan utan tvekan även den tuffaste bland tuffa få nog och övernog av äventyr.

Det kan vederbörande också få på de flesta andra håll i Sydamerika. Stora områden är faktiskt ännu helt utforskade. Blodtörstiga djur, febrar, vilda idianstammar och många andra farligheter lurar i djunglerna, och uppe i Anderna tror en del vetenskapsmän på fullaste allvar att det ännu kan finnas mammutar.

Uppe i Anderna ligger också sjön Titicaca, 3.812 meter över havet. I geografiska magasin och vetenskapsböcker får man veta, att denna märkliga sjö på grund av jordens svängningar och sitt läge lutar på sned. Bara en sån sak! Det går ångbåtar i reguljär trafik på Titicaca, så varför inte ta chansen att

I Afrika finns fortfarande många tillfällen till äventyr

åka båt på "utförs"- resp. "uppförsbana"! För den som tycker att ångbåten är ett alltför komfortabelt fortskaffningsmedel går det bra att hyra, köpa eller bygga en s. k. "korvbåt", balsa (som inte bör förväxlas med den berömda Kon Tiki-flotten).

Dessa balsas är gjorda av torkad vass, hopbunden i fyra korvar, som är så tjocka, att en människa inte är så tjocka, att en människa inte kan famna om dem på mitten. Två av korvarna tjänstgör som kölar, två utgör själva "båten", och över detta höjer sig sedan ett segel av flätad vass.

Att segla över Titicaca i en sådan farkost när det stormar — och det kan det göra alldeles fruktansvärt i dessa trakter — är sannerligen inte något dåligt äventyr. Här förbleknar t. o. m. de vanvettigaste oceanfärder med s. k. nötskalsfarkoster.

Men på tal om oceaner... Varför inte anskaffa en tillräckligt diminitiv och obekvämlig segelbåt med den "göra" Söderhavet! Där finns tusentals småöar, som ännu gömmer på överraskningar av många slag. Och så alla cyklonerna och tyfonerna inte att förglömma.

För den äventyrslystne rekommendabla resemål är även jätteöarna Borneo, Celebes och Nya Guinea. Den förstnämnda ön är mer än tre gånger så stor som Storbritannien men hyser bara 3 milj. invånare. Så nog finns där tillräckligt med armhågsrum. Man kan leva eremitliv om man vill, och när man tröttnat på detta kan man bege sig in i urskogen och söka upp de andedyrkande halvildar som går under namnet huvudjägare. För övrigt finns där också gott om krokodiler, giftiga ödlor och ormar, noshörningar, elefanter och orangutanger m. fl. sällsynta och mer eller mindre människofientliga djur.

Även på Celebes finns djupa och delvis okända urskogar, och så har man där två sevärdare djur, som inte går att leta upp någon annanstans på jorden, nämligen dvärgbuffeln och hjortsvinet.

Om Nya Guinea, som näst Grönland är den största ön på jorden, vet Sten Bergman en hel del, men långt ifrån allt. Civilisationen tränger ytterst långsamt in i urskogen och stora landarealer är ännu helt outforskade. Den tropiska djungeln växer på sina håll så tät,

Känner man lust att jaga isbjörn, bör man lösa biljett till Grönland

att även den mest välutrustade forskningsresande inte kan räkna med längre dagsmarscher än mellan 1,5 och 5 km. Kannibaler existerar fortfarande här, och i det inre av den väldiga ön finns en säregen dvärggras.

Emellertid är det ju betydligt närmare till Afrika än till Söderhavet — dvs. från vårt nordiska hörn räknat. Och för den som hungrar efter många och sällsamma äventyr är nog denna världsdelen mest givande.

Många har för sig att Afrika numera inte gömmer på några outforskade landområden och att där inte finns så värst många hemligheter och mysterier att fördjupa sig i längre. Men där bedrar man sig grundligt. I sin bok "Inside Africa" bevisar den amerikanske journalisten John Gunther på ett lysande sätt, att vår okunnighet om de svartas världsdelen är helt enkelt enorm. Bara det faktum att Afrika är tre gånger så stort som Europa säger ju åtskilligt. På en ytvidd av 30,4

milj. kvkm bör det ju finnas rätt mycket att uppleva och upptäcka.

Vilket det sannerligen också gör. Det finns tiotusentals flodkilometer att beresa — Nil-, Kongo- och Nigerfloderna representerar enbart de inte mindre än 15.260 km — och för den ökenintresserade räcker ju Sahara ett bra tag, eftersom dess ytvidd är 8,5 milj. kvkm. I Afrika finns också världens näst Lake Superior i Nordamerika största sötvattensjö, Victoriasjön.

Vägar och järnvägar skall man däremot tala tyst om. Afrika äger, sin enorma ytvidd till trots, endast 5 procent av världens järnvägsnät. Någon transkontinental landsväg finns inte. Våldiga landområden saknar helt vägar, om man undantar djungelstigar och vissa mera markerade karavanstråk. Nätt och jämnt 10 procent av hela kontinenten består av odlingsbar jord och våldiga landområden är helt obeboeliga för människor, beroende på tsetseflugans (sömnjukeflugans) och termiternas härjningar, det mördande klimatet, bristfälliga eller obefintliga kommunikationer osv.

(Forts. nästa sida)

För den som känner sig ha mod att ge sig in i det så gott som helt okända, kan rekommenderas den portugisiska besittningen Mozambique, ett landområde nästan dubbelt så stort som Sverige. Där finns svärgenomträngliga skogar, underliga folkslag och djur etc. så det räcker för ett helt människolivs äventyrs- och upptäckariver.

Rent jungfruligt land finns det också i den andra stora portugisiska provinsen, Angola; och i den spanska kolonin Fernando Poo, en liten ö vid östkusten, finns ett av världens absolut ohälsosammaste klimat att pröva på för den dristige.

Okända trakter finns vidare i Franska Kamerun, i Belgiska Kongo, Portugisiska Guinea, det spanska Rio Muni och Spanska Sahara. För alla som med egna öron vill lyssna till äkta djungeltrummor i äkta miljö, är det lämpligt att bege sig till Kongo eller brittiska Kamerun, och i Kenya finns som bekant Mau Mau (men vi skulle ju inte tala om krig och politik nu).

Emellertid är det ju inte alla som går och längtar efter djungelvärm, giftormar, skorpioner och kannibaler. Det finns också folk som föredrar is, snö och många köldgrader. För dem finns inte bara Alaska och de väldiga nordkanadensiska vidderna att tillgå, utan dessutom väldiga områden i Arktis, Antarktis och Tibet. För att inte tala om Sibirien — men det landet gjorde ju redan Karl II:s bussar så dåliga erfarenheter av, att vi kanske bör utsluta det ur äventyrssammanhang i här föreliggande mening. F. ö. lär det nog inte bli så lätt att få en vanlig turistbiljett dit.

Det är faktiskt lättare att ta sig upp mot Norra Ishavet och till Grönland, där man kan fiska, jaga säl och isbjörn eller försöka sig på gruvarbete. "Det otillgängliga är produktivt", sade redan universalnillet Goethe. Och det hade han nog alldeles rätt i — det är bara det att det måste finnas pionjärer som tar till livsuppgift att pröva även det till synes omöjliga, ty annars ger det otillgängliga aldrig ifrån sig några produkter.

Tack vare den danske grönländsforskaren dr Lauge Kochs systematiska undersökningar av den grönländska ostkustens geologiska förhållanden, kunde man 1948 börja

göra malmprospekteringar i större skala. Dessa ledde till att man fann bly-zinkmalm vid Mesters Vig i nordöstra hörnet av Scoresby Land på 72° 15' nordlig bredd, och i dag har myskoxar, polarrävar och snöharar i dessa trakter fått sällskap med ett hundratal gruvarbetare, som aldrig får se kvinnor annat än på film. Årsmedeltemperaturen är — 7 grader och december-februari-temperaturen — 20 grader, men då och då vrider det till och blir både 40 och 50 minusgrader.

Ingen oäven plats för äventyrslystna karlar med goda fysiska och psykiska kraftresurser inombords, Vistas man någon längre tid i detta gudsförgätta gruvsamhälle, kan man förresten belönas med fullständig skattebefrielse.

Antarktis är om möjligt ännu ogästvänligare än Arktis, men för den händelse att man är intresserad av valfångst bör man i alla fall försöka ta sig dit. I farvattnen mellan Sydgeorgien och de stora isbarriärerna håller de stora valfångstflottorna till, och ombord på dessa behövs det män som tål både köld, brännvin, tran- och blodlukt, celibat och snikna redare.

Kort sagt: här föreligger behov av verkliga äventyrare.

Den skotske psykiatern R. B. Robertson gav förra året ut en bok, "Valen och hans överman", och i denna framhåller han att fångstmän är särtingar, "i en miljö och ett arbete där en vanlig normal människa inte skulle stå ut en månad".

Låter det inte lovande? Om ni, som den amerikanske naturfilosofen Thoreau säger, "...hör en annan trumma och marscherar i en annan takt", så skall ni bestämt försöka komma med på något valfångstfartyg. Inte nog med att ni upplever ett sällsamt äventyr, ni kan också tjäna tämligen grova pengar — såvida ni inte redan på ett tidigt stadium blir helgalen på kuppen!

Robertson säger i sin bok, att man för att stå ut med valfångstlivet måste kunna klassificeras som ett slags civilisationens "displaced persons". Som framstående representanter för denna kategori nämner han bl. a. Ernest Shackleton, Robert Peary, Marco Polo, Columbus och Darwin.

Och det är ju inget dåligt sällskap — fast nog är det väl rådligt att,

● VARFÖR LUSTMÖRDAR ...

(Forts. fr. sid. 13)

detta är slutet. Man gläntar på porten i muren, men trädgården är inte så vacker som förut. Ändå händer det rätt ofta att någon kommer dit.

Då är drömmen om gemenskap mycket påtaglig igen, med alla sina krafter går man in för att nå den och tänker i panik att intet pris är för högt. Kanske lyckas försöket; någonstans fanns en oanad värme, under bitterhetens kyla dolde sig liv.

Sakta närmar man sig kärlek på nytt, man anar redan fullkomligheten framför och har gjort sig av med allt skyddande försvar. Just då, i den stunden, kan det hända att de gömda destruktiva krafterna finner för gott att åter träda i aktion. Utan att man försår varför, både med och mot sin vilja, river man feberaktigt sönder allt det som byggts upp.

Efteråt kommer förtvivlan. Fortfarande oviss om vad det egentligen rör sig om, hatar man den som skapat detta förstörelsebehov hos en, man avskyr sin löjligen triumf och undrar på botten av all tröstlöshet om detta är slutet ...

Någonstans måste finnas hjälp för en människa som lustmördar kärlek. Och "någonstans" är detsamma som ini sig själv.

Mirjam Svenhard

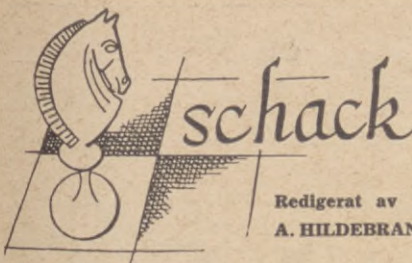
Ill.: Elsie-Britt Stenqvist

innan man definitivt bestämmer sig, försöka komma till så fullständig klarhet som möjligt om det där med en annan trumma och en annan takt.

Visst kan det sägas att jorden är sönderrest, sönderupptäckt och söndertrafikerad. Visst går det fort att med det moderna trafikflyget ta sig från den ena världsdelen till den andra. Visst kan man säga att turist- och resebyråväsendet i stor utsträckning urartat till trist industri. Osv.

Men ändå ... Medan vi väntar på den interplanetariska trafiken, kommer nog gamla jorden att vara oss tillräcklig. Prutar vi bara av en gnutta på komfortabiliteten, så finns det äventyr att uppleva praktiskt taget överallt.

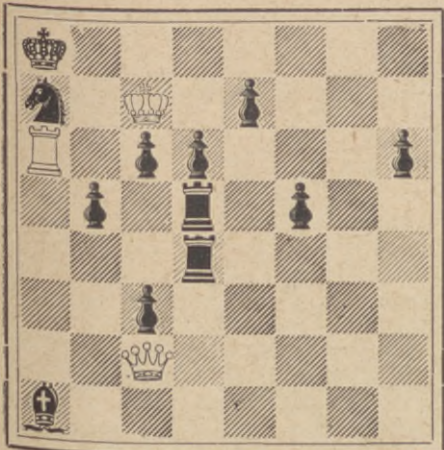
Sture Wahlström

PROBLEM

av E. Zepler

4:e pris Dresden. Anz. 1927

Matt i 3 drag.

Schackuppgiften av den kände tyske komponisten Zepler är ett s.k. logiskt problem som framställer Dresdener-temat. Vad detta innebär avslöjar vi i avslutning till lösningen på sid. 15. Men innan ni kikar på lösningen försök att lösa uppgiften själv — det hjälper er att förstå idéspelet.

EN LYCKAD COME BACK

Efter en längre tids tävlingsuppehåll har en av vårt lands genom tiderna främste spelare Folke Ekström gjort come back. Ekström, som innehar titeln internationell mästare och tidigare varit sve- rigemästare, har visserligen ännu inte gett sig in på större turneringar, men redan de klubbturneringar och matcher han deltagit i vittnar om att hans spelstyrka inte avtagit.

Partiet, som vi återger nedan, går i den typiska ekströmska offerstilen och lämnar inget övrigt att önska i fråga om spänning och kombinationsrikedom.

Dambondespel

G. Lundh

F. Ekström

Spelat i matchen Gästrikland—Schack-27, Sthlm, i Uppsala den 8 dec. -57.

1. d2—d4	d7—d5
2. Sg1—f3	Sg8—f6
3. e2—e3	Lc8—f5
4. Lf1—e2	e7—e6
5. Sf3—e5	—

Vit ger sig in på en mindre rekommendabel spelöppningsbehandling, som ganska snart ger svart fria händer och t.o.m. initiativet.

5. —	Sf6—d7
6. f2—f4 (?)	Sd7×e5

7. f4×e5	Dd8—h4†
8. Ke1—d2	—

Lundh säger sig vara specialist på kungsvandringar, men icke desto mindre tvivlar man på dylika manövrar som oundvikligen måste föra till nackdel.

8. —	Sb8—d7
9. g2—g3	Dh4—g5
10. Dd1—f1	h7—h5

Även svart börjar spela något konstlat i hopp om att kunna hindra stabiliseringen av den vita ställningen.

11. Kd2—d1	Dg5—g6
12. Le2—d3	h5—h4
13. Ld3×f5	e6×f5

Svart vill givetvis inte slå med damen, ty efter dambytet får vit ett ganska acceptabelt slutspel.

14. Th1—g1	h4×g3
15. h2×g3	Th8—h2
16. Df1—f4	Dg6—h5†
17. g3—g4	f5×g4
18. Df4×g4	Dh5—h7

Även efter 18. —, D×g4†. 19. T×g4, Th1†. 20. Kd2, f6! står svart bättre i slutspelen. Det tar dock tid att realisera en sådan fördel.

19. Sb1—d2	0—0—0
20. Dg4—f3	Lf8—b4
21. c2—c3	Lb4—a5
22. Df3×d5?	—

Som det sedermera visar sig, är det just detta bonderov, som för till vits sammanbrott. En annan spelplan här var 22. b4, Lb6. 23. a4 osv. varvid den svarta springaren berövas fältet b6, samtidigt som svart tvingas till försvagning av sin kungsställning.

22. —	Sd7—b6!
23. Dd5—f3	—

Vit kan inte anta löparoffret på grund av hotet Dd3 och Sc4.

23. —	Sb6—c4!
24. Sd2×c4	Dh7—c2†
25. Kd1—e1	La5×c3†!

● **SPEGELN**

(Forts. fr. sid. 23)

Ifes äldste gjorde en bjudande gest.

— Lugn! Lugn! manade han. I tur och ordning!

En efter en lade nu männen i Ife ifrå från sig sina klubbor, speglade sig i Sanningens spegel och steg åt sidan. Därvid förvreds deras ansikten på det ohyggligaste, ty vad det skådat kunde de inte uthärda. Det var nämligen *Sanningen* de hade skådat.

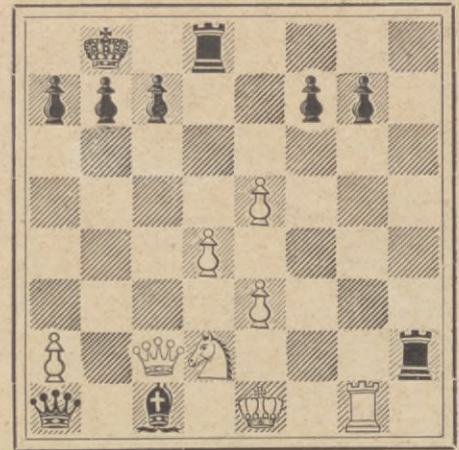
När alla var färdiga, böljade mängden som ett upprört hav. Men Ifes män, som var halvt från sina sinnen av vrede och bestörtning över vad de nyss fått se, grep i desperation till vapen mot varandra. Tjutande som vilda djur rafsade de åt sig sina klubbor och höjde dem till

Inledningen till en lång och välberäknad kombination.

26. b2×c3	Dc2×c3†
27. Sc4—d2	Dc3×a1
28. Df3—f5†	Kc8—b8
29. Df5—c2	—

Vit hotar nu att medelst Db2 framtinga dambyte. Den svarta damen på a1 har inte heller några reträttmöjligheter. Det visar sig dock att svart har någon- tingen i bakfickan.

Ekström

Lundh

29. —	Td8×d4!!
30. e3×d4	Da1×d4

Svart hotar tornet på g1 och samtidigt matt genom Df2 och De2. Svart har bara en parad — textdraget.

31. Sd2—f3	Dd4×g1†!
32. Sf3×g1	Th2×c2

Uppgivet.
Svart vinner ytterligare en bonde var- efter vit står hjälplös mot den svarta bondeövermakten.
En briljant avslutning!

fruktansvärda slag. I den allmänna villervallan passade Ka på att försvinna. Och med en klang som av kristalliskt glas föll Sanningens spegel utför Mems slutningar och splittrades i tusen bitar.

I Ifes halmtäckta lerhyddor satt kvinnor och barn otåligt väntande. Men de fick vänta förgäves, ty från det stora slagsmålet på Mem kom ingen av männen levande tillbaka.

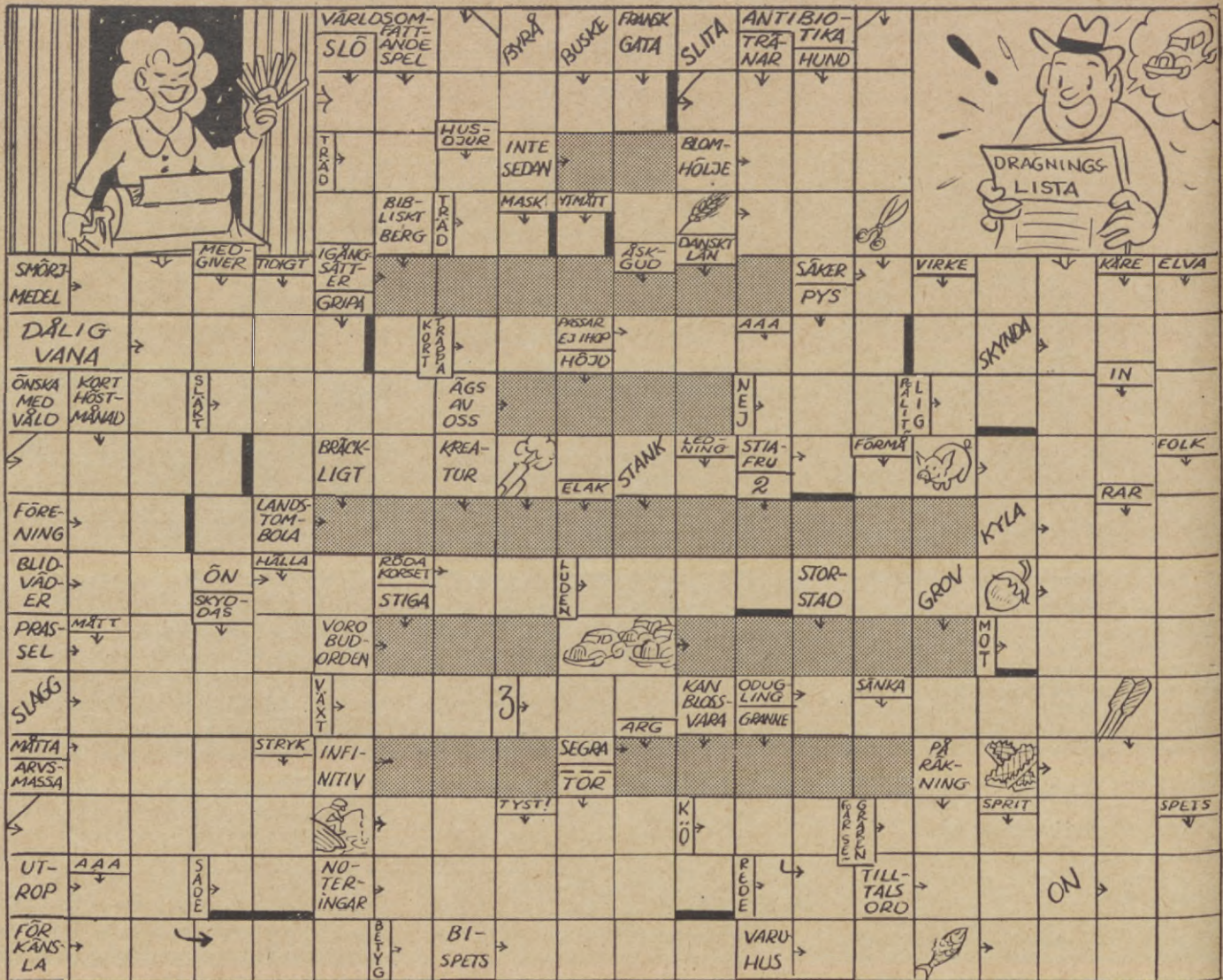
Först flera dagar senare återvände Ka.

Han tog ensam byn i besittning, och i samma ögonblick skedde det ett under. För första gången i historisk tid gick solen på allvar upp över Ife, och den lyste som för betalning ända till september, då regnperioden började.

Men vad betydde det, att solen sken? Spegeln hade ju gått för- lorad!

Ill.: Gunnar Persson.

BILDKRYSS Nr 2

Namn: Adress:

Tävlingsregler

Månadens bildkryss har en aktuell anknytning till såväl De Lungsjukas Riksförbund som den nyckfulla damen Fru Fortuna.

Lösningarna måste vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 mars 1958. För att komma med i prislottningen skall tävlingsför-sändelse vara märkt med orden "Bildkryss nr 2".

Tre priser utdelas, ett på 25 kr, ett på 10 kr och ett på 5 kr. Lösning och pris-tagarnas namn kommer i aprilnumret 1958.

● "VIRUS OCH..."

(Forts. fr. sid. 9)

uppkomma som leder till blödare-sjuka eller andra svårartade, ärftliga defekter.

Ännu lär man däremot inte ha framställt virusmutationer på konstgjord väg liksom man gjort hos växter och djur med hjälp av t. ex. radioaktiv strålning. Men sådana experiment hör otvivelaktigt också till de studier som bedrivs eller kommer att bedrivas vid världens viruslaboratorier.

● "AUTOMATIONEN..."

(Forts. fr. sid. 11)

och som kommer att pågå i accelererad takt, ger i dagens samhälle anledning till optimism och framtidstro. Det har inte alltid varit så. Tekniska uppfinningar och rationaliseringar av produktionen har många gånger utlöst otrygghet och oro bland människorna. Att det inte längre är så, beror på den fulla samsättningen och förvisningen om att alla disponibla medel kommer att mobiliseras om den skulle hotas."

Lösning till "Julens bildkorsord"

● ADELINA PATTI...

(Forts. fr. sid. 7)

Men Patti hade råd. På sitt slott "Craigs-y-nos" i Wales, som var inrett med samma dyrbara smak som den nyss omtalade järnvägsvagnen, fast det här rörde sig om ett helt slott, höll Patti en stab av inte mindre än fyrtyotvå tjänare, sex månader om året som hon tillbringade där, sedan hon dragit sig tillbaka från det aktiva konstnärslivet.

Patti var som sagt gift tre gånger. Första gången med Marquis de Caux vid Napoleon III:s hov. Både Napoleon och kejsarinnan Eugenie tillhörde Pattis beundrare och verkade för detta giftermål. Giftermålet kom till stånd 1868 i Clapham utanför London. Det blev inte lyckligt och slutade med skilsmässa. Andra gången förenades Patti med tenoren Nicolini i ett lyckligt äktenskap som fick sin upplösning genom Nicolinis död. Gifte sig med Cederström gjorde hon 1899, året därpå.

Något om Pattis flit vittnar hennes repertoar som bestod av inte mindre än fyrtyosju operor, vilka hon behärskade på franska och italienska, många av dem även på spanska, tyska och engelska.

Till Pattis beundrarskaror bland vilka hörde kungligheter som överhöljde henne med dyrbara presenter kan, förutom Verdi och Rossini, nämnas namn som Berlioz, Meyerbeer och Gounod, vilka alla ansåg henne som sin tids yppersta sångerska.

Hon dog 1919. Men hennes namn kommer att leva i all framtid. Något om hennes särställning som sångerska kan vi sena tiders barn få en uppfattning om genom de grammofonskivor som hon spelade in under sin livstid. Att kvalitén på dessa lämnar mycket övrigt att önska hindrar inte att Adelina Pattis snille lyser igenom.

Gunnar Hörberg

JULENS BILDKORSORD

Tusentals läsare har skickat in rätta lösningar av "Julens bildkorsord", och prislistan har fått följande utseende:

- 1:a pris à 25 kr: Dagmar Bersell, Borgmästaregatan 27 C, Köping.
- 2:a pris à 15 kr: Astrid Andersson, Edshult, Pålstorp.
- 3:e pris à 10 kr: W. Odenberger, Knut-Hahngatan 3 D, Ronneby.
- 4:e pris à 5 kr: Irma Andersson, Brunnsgatan 71 B, Gävle.

DEBATT I FULLMÄKTIGE

Gösta Knutssons tävling "Debatt i fullmäktige" har också visat sig populär, även om den var betydligt svårare att klara än bildkorsordet. De rätta svaren är följande:

Dikter

1. Flicka från Backafall
2. Flickorna i Småland
3. Den första gång jag såg dig
4. Flickan i Havanna
5. Pojkarna
6. Vårt land
7. Kung Karl den unge hjälte (Karl XII)
8. Får jag lämna några blommor

Författare

1. Gabriel Jönsson
2. Karl Williams
3. Birger Sjöberg
4. Evert Taube
5. Anna Maria Lenngren
6. J. L. Runeberg
7. Esaias Tegnér
8. Nils Ferlin

Pristagare

- 1:a pris à 100 kr: Sven Sjöholm, Hökegatan 9, Göteborg.
- 2:e pris à 50 kr: Sven Fredriksson, Övre Olskroksgatan 5, Göteborg.
- 3:e pris à 25 kr: Nils Erik Rosén, Nyforsgatan 40, Eskilstuna.
- 4:e pris à 15 kr: Henning Johansson, Storöhamn.
- 5:e pris à 10 kr: Maria Johansson, Storöhamn.
- 6:e-8:e pris, Status under ett år: G. Holmstedt, S. Esplanaden 24, Lund; Bertil Bjarne, Sundsgatan 30, Säfte; Lena-Maria Rönnerfjäll, Fack 122, Alby.

STOCKHOLM

IFA ETT NAMN ATT MINNAS

då det gäller porträtt- och interiör-
fotografering, förstoringar m. m.

Drottninggatan 114 A - STOCKHOLM
Telefon 31 19 82

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter Broschyromslag

BODEN

Kommanditbolaget

BETONG

SANDER & Co, Hednoret

Telefon Boden 650 16

BORÅS

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

LULEÅ

AB Luleå Bryggeri

Tel. 134 40 — LULEÅ

MALMÖ

Allt i tryckluft

AB ÅSBRINK & CO

MALMÖ SV. 550 40

GÖTEBORG - HUDDINGE - SUNDSVALL
11 37 71 57 19 13 163 50

NYKÖPING

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10

Tel. 173 45

UPPSALA

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 Uppsala Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar.
Slipningar och reparationer utföras.

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

MALMÖ

jag tar igen

mej på

Solidar

restaurangerna

GOD MAT
I TRIVSAM MILJÖ

Prenumerera
på STATUS!

Helårspris 10:—

Halvårspris 5:50

KONVALESCENTVÅRD REKREATIONSVISTELSE

= eftervård

= förebyggande vård

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,**

UNDERSÅKER (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11

Plats för 28 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,**

EDSBJÖRKE (Värmlands län)

Telefon: Sunne 271 65

Plats för 35 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfach 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**

Telefon: Åsljunga v (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● **LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilohem

Almbacksgatan 2 B, MALMÖ

Telefon: Malmö 157 95

Plats för 35 gäster

Några interiörer från de trivsamma konvalescenthemmen, som drives av de lungsjukas organisationer

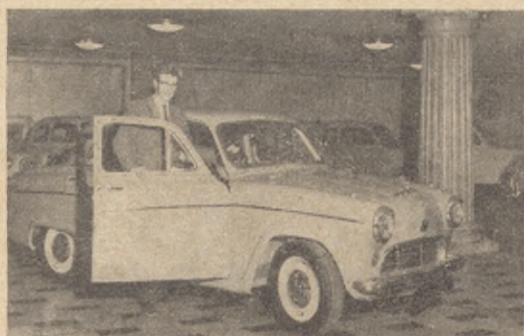

Förfrågan om konvalescentvård

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

En av dem
som vann en bil
i 1957 års DLR-lotteri

VINN 10 AUSTIN BILAR

i De Lungsjukas Riksförbunds Rikslotteri 1958

2.010 värdefulla vinster ● 1:a vinst Austin A95
2—4:e vinst Austin A55 ● 5—10:e vinst Austin A35

Televisionsapparat eller Presentkort valfritt,
Mopeder, Hushållsassistent, Bordsservis Rörstrand,
Matbestick av rostfritt stål

Härmed rekvireras st. lotter à 2 kr
samt dragningslista à 25 öre att sändas om-
kring 1 febr. 1958 mot postförskott + porto.

Namn:

Adress:

Var god texta!
Sänd ej pengar med denna rekv. (Status 2/58)

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-Lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

**BILDA FAMILJEKEDJAJ!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU!**

Vid rekvisition av minst 10 lotter —
dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!